

9 771335 828003

mesačník o filmovom dianí
(nielen) na Slovensku

www.filmsk.sk

film

6 –
2022 ▶ 2,50 €

aktuálne: Fest Anča

téma: Nový slovenský animovaný film

rozhovor: Rudolf Urc – Václav Macek

novinky: Zakliata jaskyňa – Fragile Memory – Stand up
– Dežo Hoffmann – fotograf Beatles

recenzia: Večný Jožo alebo ako som stretol hviezdu
– Láska hory prenáša – Tvojazem – Malá mama

FPÚ A JEHO POMOC UKRAJINSKÝM FILMÁROM

V PREDAJI OD
20. JÚNA 2022

Jaroslava Havettová

VÝBER Z TVORBY
SELECTED WORKS

PRIEREZ TVORBOU
VÝNIMOČNEJ OSOBNOSTI
NÁŠHO ANIMOVANÉHO FILMU

OBSAHUJE 8 DIEL Z ROKOV
1969 – 1988

úvodník

Vážení čitatelia, už pri letmom listovaní aktuálnym číslom *Film.sk* zistíte, že mu dominuje slovenský animovaný film. Rozsiahlu pozornosť mu venujeme v rubrike Téma, ale stretnete sa s ním aj v ústrednom rozhovore, ktorým si pripomíname významné životné jubileum poprednej osobnosti slovenského dokumentárneho a animovaného filmu Rudolfa Urca. A potom je tu ešte avízo na blížiacu sa žilinské podujatie Fest Anča, recenzie novinky v slovenských kinách s názvom *Tvojazem* či krátke zamyslenie nad nedávno digitalizovaným animovaným filmom *Prvá trieda*. Musím povedať, že som tomuto zaostreňiu pozornosti na domácu animovanú tvorbu nesmierne rád. A to hneď z dvoch dôvodov. Jednak preto, lebo ja sám – k čomu sa teraz otvorene priznávam – som ju v minulosti sledoval skôr okrajovo, a až vďaka spomínaným textom, ktoré mi počas prípravy časopisu prešli rukami, som si uvedomil, akou to bolo chybou a že je najvyšší čas takýto prístup radikálne prehodnotiť. Tým druhým, možno ešte podstatnejším dôvodom je nadobudnuté presvedčenie, že slovenské animované filmy a ich tvorcovia si pozornosť tohto druhu i rozsahu právom zaslúžia. Nielen jednorazovo, ale pravidelne. A nielen pozornosť, ale aj podporu – morálnu, no ešte viac tú finančnú. Podstatne masívnejšiu, než akej sa im dostáva napriek všetkým oceneniam a prejavom uznania v zahraničí, aj napriek dlhému radu evidentných a nespochybniteľných dôkazov o mimoriadnej koncentrácii talentu, invencie a kreativity, čím jednoznačne zatieňujú veľkú časť hranej produkcie ostatných dvoch desaťročí. A tak by bolo celkom namieste, aby k podobnému zisteniu dospeli aj viacerí. ◀

— Maroš Brázda / zastupujúci šéfredaktor —

film.sk

mesačník o filmovom dianí
(nielen) na Slovensku / 23. ročník

Vydavateľ:

Slovenský filmový ústav

Adresa redakcie:

film.sk / Slovenský filmový ústav

Grösslingová 32 / 811 09 Bratislava

tel.: 02/57 10 15 25

fax: 02/52 73 32 14

e-mail: filmsk@sfu.sk

Šéfredaktor:

Matúš Kvasnička

Vedúci redakcie 6/2022:

Maroš Brázda

Redakcia:

Mária Ferenčuhová

Jaroslava Jelchová

Redakčná rada: Peter Dubecký

[generálny riaditeľ SFÚ]

Rastislav Steranka

[riaditeľ NKC – SFÚ]

Maroš Brázda

[vedúci edičného oddelenia SFÚ]

Miroslav Ulman

[odborný referent Audiovizuálneho

informačného centra SFÚ]

Simona Nótová-Tušerová

[tlačová tajomníčka SFÚ]

Andrea Biskupičová

[vedúca predajne Klapka.sk]

Štefan Vraštiak

Editorka:

Lea Pagáčová

Jazyková redakcia:

Jaroslav Hochel

Design & grafická úprava: p & j

Tlač: Dolis Goen, s. r. o.

Uzavierka čísla 6/2022: 20. 5. 2022

Snímka na titulnej strane:

Dežo Hoffmann – fotograf Beatles

– foto: Rodinný archív Deža Hoffmanna,

TRIGON PRODUCTION

Objednávanie Film.sk:

L.K. Permanent, Zuzana Hrušková

tel.: 02/49 11 12 02,

e-mail: hruskova@predplatne.sk

Film.sk vychádza s podporou MK SR.

ISSN 1335 – 8286

Názory redakcie sa nemusia zhodovať
s názormi prispievateľov.

Akékolvek rozmnožovanie textu, fotografií, grafov
vrátane údajov v elektronickej podobe len
s predchádzajúcim písomným súhlasom vydavateľa.
© Slovenský filmový ústav

Vydanie časopisu
finančne podporil

obsah

12

- 3 **myslím si**
- 4 **aktuálne:** FPÚ a jeho pomoc ukrajinským filmárom
- 5 **aktuálne:** Fest Anča
- 6 — 11 **téma:** Nový slovenský animovaný film
- 12 — 17 **rozhovor:** Rudolf Urc
- 18 — 23 **novinky:** Zakliata jaskyňa / Fragile Memory / Stand up / Dežo Hoffmann – fotograf Beatles
- 24 **správy z filmového diania**
- 25 **premiéry v kinách**
- 26 — 32 **recenzia:** Večný Jožo alebo ako som stretol hviezdu / Láska hory prenáša / Tvojazem / Malá mama
- 33 **ohlasy:** ACE Producers Workshop
- 34 — 35 **slovenský film storočia:** Zbehovia a pútnici
- 36 — 39 **rozhovor:** Václav Macek
- 40 — 41 **profil:** Maximilián Nitra / Václav Richter
- 42 **z filmového archívu do digitálneho kina**
- 43 **moje obľúbené slovenské filmy / zásadné filmy**
- 44 — 45 **dvd / filmové publikácie / čo robia**
- 46 **kalendárium špeciál**
- 47 **svet spravodajského filmu:** Týždeň vo filme
- 48 **výročia / stalo sa za 30 dní**

myslím si

Jaroslav Hochel

filmový publicista

— Panelová diskusia o slovenskom dokumentárnom filme v roku 2021, ktorá sa konala v apríli v rámci Týždňa slovenského filmu, bola trochu rozpačitá. Po nevelmi košatej debате, keď sa zdalo, že sa podujatie už chýli ku koncu, sa z online priestoru ozval režisér Jakub Julény s nenápadnou otázkou: Čo hovoria panelisti na to, že väčšina vlnajších dokumentov spracúva témy zo zahraničia? Otázka referujúcich i moderátorku zjavne zaskočila, a tak začali počítať. A nebolo to vôbec jednoduché.

— V hlavnom programe TSF bolo 15 celovečerných dokumentov – ak pominie koprodukčné snímky českých tvorcov, zostáva ich 12. Keď sa im pozrieme bližšie na zúbky z pohľadu Juléného otázky, dospejeme k zaujímavému výsledku: iba 5 z nich (*Ako som sa stala partizánkou* Very Lackovej, *Čiary Barbory Sliepkovej*, Juléného *Komúna*, *Očista* Zuzany Piussi a *To ta monarchia* Vladislavy Sárkány) má čisto slovenskú tému a nakrúcali sa na Slovensku. Autorka filmu *Neviditeľná* o traume z pôrodu Maia Martiniak rozdelila svoj záujem medzi Slovensko, Česko a Dánsko. Miro Remo našiel protagonistov *Lásky pod kapotou* v susednom Česku a typicky českej téme všesokolského zletu (v Prahe) sa venuje Mária Pinčíková v dokumente *Na značky!*. Pavol Barabáš sa v *Evereste – najťažšej ceste* vracia k výstupu našich horolezcov na najvyššiu horu sveta (na pomedzí Nepálu a Tibetu) v roku 1988. Viera Čákanyová nám v *Bielej na bielej* ponúka svoju introspektívnu sved' až z ďalekej Antarktídy. Na iný kontinent zabránil aj Ladislav Kaboš v *Architektovi drsnej poetiky*: protagonista jeho filmu, karpatský Nemec Hans Broos pochádzal zo Slovenska, ale väčšinu života strávil a profesionálne pôsobil v Brazílii. A asi najviac „ušla“ od Slovenska Lucia Kašová filmom *The Sailor* o vyslúženom námorníkovi, ktorý sa narodil v Anglicku, život strávil na mori a na sklonku života žil na jednom z karibských ostrovov. Slovenský prvok predstavuje v tomto filme „iba“ režisérka a jej štáb.

— Takýto sumár vzbudzuje otázky. Neunikajú niektorí dokumentaristi vedome od slovenskej reality? Zaujímajú slovenského diváka témy, ktoré sa netýkajú priamo Slovenska? Mali by sme domáce témy preferovať? Odpovede nie sú jednoduché. V princípe si však myslím, že tvorcovia dokumentárnych filmov majú mať absolútnu tvorivú slobodu, a ak ich osobný záujem a tvorivé impulzy zavedú do sveta, je to v poriadku. Koniec koncov, ich tvorivosť by mala byť zárukou, že ich „zahraničný“ film bude mať univerzálny rozmer, zmysluplný tak pre slovenského diváka, ako aj pre cudzinca.

— No otázka Jakuba Juléného nebola celkom márna a v hlave stále víta červíček pochybnosti. Ostatne, aj Viera Langerová v recenzii hraného filmu *Cenzorka*, ktorý pôvodne začal vznikať ako dokument, napísala: „Ale úplne na rovinu, viac by ma zaujímal pohľad do ženských väzníc na Slovensku. Pokiaľ ma pamät neklame, o tie sa žiadny dokumentarista nezaujímal. Asi si budeme musieť počkať na Ukrajincov.“ Z bonmotu sa dnes stala realita, aj keď v inom zmysle, než to Vierka myslela. ◀

— text: Anna Lazor / študentka
Katedry audiovizuálnych štúdií FTF VŠMU —

Jozef Kovalčík
riaditeľ Fondu na podporu umenia

Umenie v exile

Pojmy umenie a exil sa nám do 23. februára 2022 spájali hlavne s časmi, keď umelci a iné osobnosti verejnej i nevernej sféry museli pre „nepohodlné“ názory opustiť svoju krajinu, zmieriť sa s tým, že budú ďalej žiť a tvoriť v cudzine. História sa však opakuje, aj keď sme si už všetci mysleli, že tie časy sú dávno za nami. Vojna vyhnala z domovov i ukrajinských umelcov, pomoc im ponúka mimoriadna výzva Fondu na podporu umenia.

Mnohí profesionálni umelci z Ukrajiny smerujú na Slovensko a chcú pokračovať v tvorbe. Zareagoval na to aj Fond na podporu umenia (FPU) otvorením mimoriadnej výzvy Umenie v exile. Profesionálnym umelcom a kultúrnym pracovníkom ponúka finančnú podporu vo forme štipendia na dva až šesť mesiacov a zastrešuje oblasti divadla, tanca, hudby, vizuálneho umenia, literatúry, ale nezabúda ani na výskumné a odborné projekty. Príprava mimoriadnej výzvy bola podľa slov riaditeľa FPU Jozefa Kovalčíka koordinovaná s riaditeľmi iných fondov európskych krajín. Formálne sa nelíši od klasických výziev FPU, avšak jedna podstatná zmena nastala: „Žiadatelia sú povinní predložiť spolu s projektom akceptačný list zaregistrovanej kultúrnej organizácie na Slovensku, ktorá celoročne pôsobí v oblasti umenia a/alebo kultúry. Tieto organizácie budú garantovať realizáciu individuálnych projektov a následne zabezpečia ich verejnú prezentáciu,“ uvádza sa v opise výzvy.

„Systém akceptačného listu sme zaviedli najmä preto, aby sme žiadateľom uľahčili doručenie žiadosti, ako aj celý proces,“ objasňuje Kovalčík. „Predpokladám, že v ich situácii môže byť pomerne zložitá zorientovať sa v byrokratických procesoch, a preto sme sa rozhodli žiadateľov nasmerovať na kultúrne organizácie, ktoré im pomôžu s podaním žiadosti – s jej napísaním, s nastavením konceptu či so zorientovaním sa v systéme fondu. Máme aj poradenstvo v ruštine, so žiadateľmi by sme teda vedeli komunikovať priamo, ale bolo by to pomerne nepraktické a ťažšie uchopiteľné. Zároveň sme chceli, aby sa hotové diela verejne prezentovali – prezentácia patrí k výstupom projektu. Kde by však žiadateľ prezentoval svoje dielo, keď tu nikoho nepozná? V ideálnom prípade by mala spolupráca medzi žiadateľom a organizáciou pretrvať

– po podaní žiadosti aj pri neskoršej prezentácii, organizácii a logistike. Nastavenie výzvy sme porovnávali so zahraničnými schémami a s akademickými mobilitami, skoro všetky vyžadovali akceptačné listy od univerzít. Čiže tento postup nie je ničím výnimočný, ide o bežnú prax.“

FPU eviduje vďaka ohlasu kultúrnych organizácií pôsobiacich na Slovensku skoro osemsto umelcov z Ukrajiny, no nie je to relevantný údaj, keďže medzitým sa mnohí z nich vrátili do Kyjevskej oblasti. „Môj osobný odhad je stopäťdesiat až dvesto žiadostí. V rozhodovacom procese budú zapojení aj experti z Ukrajiny. Oslovili sme ich cez Ukrajinský inštitút, ktorý pôsobí ako kultúrny export office v Kyjeve. Tamojších umelcov poznajú lepšie, v jednotlivých umeleckých oblastiach vedia zabezpečiť aj konzultácie,“ hovorí Kovalčík.

Napriek tomu, že sa výzva primárne týka ukrajinských umelcov, nezabúda sa ani na ďalšie politické aspekty vojny. „Výzva nie je určená len Ukrajincom. Riešime dôsledky vojny a tie môžu mať rôzne podoby. Pre žiadateľov o politický azyl – môžu to byť napríklad Bielorusi – platia trochu iné pravidlá, ale v zásade je táto výzva určená i pre nich,“ dodáva riaditeľ FPU.

Na otázku o budúcnosti výzvy Umenie v exile reaguje: „Uvažujeme aj o otvorení jesennej výzvy, ale je predčasné hovoriť o tom teraz, najprv musíme vyhodnotiť aktuálnu výzvu a vyriešiť prípadné nedostatky. Nevieme, čo prinesú nasledujúce týždne. Nebránim sa ani myšlienke, že pre zahraničných umelcov vytvoríme podprogram. Ak bude pomoc potrebná, budeme v nej pokračovať.“

— text: Jaroslava Jelchová —
foto: Fest Anča / Juraj Starovecký —

Fest Anča prinesie ženský pohľad

Pätnásť ročník medzinárodného festivalu animácie Fest Anča sa uskutoční po dvoch rokoch

v plnom formáte bez protipandemických obmedzení od 30. júna do 3. júla v Žiline.

Hlavnou témou aktuálneho ročníka sú ženy v animácii.

„Tento rok sme sa rozhodli upriamiť pozornosť na ženy (nielen) v animácii – na autorky i hrdinky a chceli by sme sa pozrieť na svet ich pohľadom. Pretože umenie, najmä filmové, je v prvom rade o pohľadoch – o pohľadoch tvorcov, postáv, ale aj o pohľade samotných divákov. Na Fest Anči chceme zviditeľniť práve female gaze, ženský pohľad, ktorý reprezentuje ženy ako plnokrvné postavy s názormi, s túžbami a so strachmi bez toho, aby ich objektivizoval. Pôjde o pohľady, ktoré narúšajú binárnosť a smerujú k tekutejšiemu stavu vecí. Pohľady, ktoré predstavujú túžbu po svete, v ktorom sú ženy, muži a všetci ostatní na jednej úrovni,“ hovorí pre Film.sk programový dramaturg festivalu Jakub Spevák a dodáva, že v rámci témy sa budú venovať aj slovenským režisérkam a animátorkám a nadviaže na ňu aj výber celovečerných filmov a ďalšie programy.

„Na Fest Anči uvedieme pásмо filmov Pred vojnou, ktoré kurátorsky pripravil Medzinárodný festival súčasného animovaného a mediálneho umenia LINOLEUM v Kyjeve. Ten predstavuje najväčšiu prehliadku krátkej a nezávislej animácie na Ukrajine,“ približuje riaditeľka festivalu Ivana Sujová a dodáva, že „Fest Anča odsudzuje agresívny zásah Ruskej federácie do suverenity Ukrajiny a vyjadruje plnú podporu nielen animátorom, ale aj obyvateľom celej krajiny“. V rámci svojich aktivít pripravili organizátori Fest Anče napríklad výber krátkych animovaných filmov pre deti, ktorý sa premietal na hranici vo Vyšnom Nemeckom, a na webovej stránke festivalu prezentovali tvorbu ukrajinských animátorov. Filmy niektorých z nich sa dostali aj do oficiálneho festivalového výberu. „V hlavnej súťaži sa predstaví Anna Dudko s filmom Hlboká voda o morskej panne, ktorá z hĺbky duše túži po ľudskej erotickej láske, a Mykyta Lyskov s experimentálnym filmom Imaginárne krajiny. V nesúťažnej sekcii Svetová

panoráma uvedieme film Naty Metluch Normál, ktorý rozpráva hravou formou príbeh zasadený do sveta grafického dizajnu, kde sú hlavnými postavami fonty,“ opisuje riaditeľka.

Slovensko budú v medzinárodnej súťaži zastupovať filmy Bolo raz jedno more... Joanny Kozuch (súťaží aj v slovenskej sekcii) a Milý tati Diany Cam Van Nguyen. Svetová panoráma predstaví film Zuza v záhradách (r. Lucie Sunková), ktorý mal premiéru na tohtoročnom Berlinale. V tej istej sekcii sa objaví aj film Kosti čilských režisérovo Cristóbal Leóna a Joaquína Cociña, minuloročných festivalových porotcov. Hlavná súťaž ponúkne zase čilskú porcelánovú animáciu Beštia (r. Hugo Covarrubias), nominovanú na Oscara. V slovenskej súťaži sa premietnu snímky Aj kameň tečie od Ové Pictures (Veronika Obertová, Michaela Čopíková), Prepáč, veľryba Veroniky Zúbek Kocourkovej, r a u u Zlaty Golecovej, Sestry Andrey Szelesovej a Zvuky spoza lúky Filipa Diviaka. Slovenskí tvorcovia Milan Stanco (Charms Kids: Les Misérables) a Marián Vredík (Queer Jane: Gerard Love) sa predstavia v súťaži videoklipov.

Okrem filmov ponúkne festival aj prednášky, výstavy, workshopy, program pre deti a množstvo ďalších sprievodných podujatí. Jedným z nich bude uvedenie nového DVD z edičnej činnosti Slovenského filmového ústavu, venovaného tvorbe režisérky Jaroslavy Havettovej, významnej osobnosti slovenského animovaného filmu. Nebude chýbať ani industry program pre profesionálov z oblasti animácie a podľa slov organizátorov sa pár dní pred festivalom (27. júna) začne aj Študentské fórum, kde sa stretnú školy a študenti z regiónu strednej a východnej Európy so školami z krajín západnej Európy, aby si vymenili poznatky a skúsenosti.

Mími a Líza: Záhrada —

Pandy —

Drobci —

(Ne)viditeľná slovenská animácia

Animácia nie je dead/Animation is not mŕtva (2010) je názov DVD s niekoľkými slovenskými animovanými filmami. Možno ho považovať za manifest pankovej animátorskej generácie, ale v prvom rade svedčí o recepcii animovaného filmu. Upozorňuje na to, že jedno celé filmové odvetvie na Slovensku síce existuje a animované filmy stále vznikajú, no zároveň sa stali neviditeľnými.

Ako k tomu došlo? A je situácia po dvanástich rokoch iná?

Čo si predstavíte, keď sa povie slovenský animovaný film? Väčšina ľudí si vybaví komicko-kritické filmy Viktora Kubala a najmä televízne večerníčky – seriály pre deti. Pamätníci si možno spomenú na program kín – ak ste sa vybrali na celovečerný film, pustili vám pred ním *Týždeň vo filme* a niekedy aj krátky animovaný film, napríklad od nášho najlepšieho tvorca Viktora Kubala (tvorcov bolo viac a niektorí sú autormi veľmi zaujímavých filmov). Priestoru na prezentáciu bolo dosť, v kine i v televízii. A tak sa aj dosť vyrábalo. Inštitucionalizovaný animovaný film bol podobne ako ostatné odvetvia kinematografie od svojho vzniku v roku 1965 až do roku 1989 súčasťou obehu financií štátnych filmových podnikov. Zisky z distribúcie – predaja filmov do zahraničia a domácich uvedení – putovali naspäť do filmovej produkcie. V 80. rokoch vznikalo ročne desať až štrnásť krátkych filmov pre kiná a v priemere okolo šesťdesiat

rozpadlo, v roku vzniku Slovenskej republiky (1993) započal s kolegami novú éru slovenskej animácie – otvoril katedru animovanej tvorby na Filmovej a televíznej fakulte Vysoké školy múzických umení.

Prostredie školy a štatút študenta poskytuje mladým tvorcom pomerne voľnú ruku, môžu sa realizovať ako režiséri i animátori bez toho, aby premýšľali, ako zabezpečiť seba a svoju rodinu. Problém nastal po absolvovaní školy a prechode do praxe, kde ešte nebola vytvorená dostatočná systematická finančná podpora. Profesionálna tvorba bola sporadická a zo začiatku rozpracovávala pôvodne študentské projekty, napr. *Pôvod sveta* (2002) či *Nazdravíčko!* (2005), finančne podporené fondom Pro Slovakia a nadáciou Open Society Fund. V kinách sa v tomto čase znova začali objavovať ako predfilmy animácie v rozsahu jeden film za rok. Pozitívna zmena nastala v roku 2009 založením Audiovizuálneho

seriálových častí v televízii. Po zmene režimu v roku 1989 a následnej privatizácii sa tento kolobeh rozpadol a animované filmy vypadli z kinodistribúcie (do kina predsa idete na film a nie na „nejaký kráťas“ a spravodajstvo v kine nepotrebujete, máte ho v televízii). Tvorcovia pokračovali aspoň v televíznych seriáloch pre deti ako samostatné súkromné subjekty, ale v priebehu 90. rokov objednávky z televízie rapídne klesali. Pod vplyvom lacnejšej produkcie zo Západu televízia radšej financovala dabing než vlastné filmy. Okolo roku 2000 klesol počet nových televíznych titulov takmer na nulu a zo systematickej výroby sa stala sporadická. V dôsledku toho staršia generácia (okrem Ivana Popoviča a Jaroslava Barana) prestala tvoriť. Zdalo by sa, že animácia bola naozaj *dead*. Ale...

Hoci dvorný dramaturg Viktora Kubala a hlavný dramaturg Štúdia animovaných filmov Rudolf Urc po dvadsiatich rokoch v tejto pozícii skončil a štúdio sa

fondy. Počet uvedení profesionálnych i poloprofesionálnych filmov v kinách síce stúpol len na dva až päť filmov ročne, no animovaný film sa diverzifikoval. Štatistika zahŕňa nielen krátke autorské filmy, ale aj minoritné koprodukcie celovečerných filmov, filmové pásma nových večerníčkov i študentských filmov a dva domáce celovečerné animované filmy (*Lokalfilmis*, *Parrallel*). Slovenská animácia v kinách zostáva z perspektívy nezainteresovaných divákov stále sporadická a viac-menej náhodná – nejdú do kina cielene na animovaný predfilm, minoritný slovenský koprodukčný vklad v zahraničných filmoch si neuvedomujú a o pásma krátkych filmov je u nás zatiaľ veľmi slabý záujem. Slovenská animácia však nadobúda staronovú tvár – večerníčkovú. Vďaka kombinácii AVF a zmluvy RTVS so štátom (takisto z roku 2009), na základe ktorej sa televízia zaväzuje produkovať domácu tvorbu, vznikla systematická podpora animovaných seriálov pre deti. Možno povedať, že prvý z týchto seriálov →

Mimi & Líza Kataríny Kerekesovej si vytvoril detský fan-klub, navyše bol distribuovaný aj za hranice Slovenska a spolu s jej ďalším seriálom *Websterovci* je na najrozšírenejšej streamovacej platforme Netflix. Nasledovali seriály Vandy Raýmanovej *Drobci* a Veroniky Kocourkovej *Tresky plesky*. Ročne je však v premiére uvedených stále len päť až sedem nových seriálových častí, prípadne jeden dlhší televízny špeciál.

— Študentské i profesionálne krátke filmy sa zúčastňovali a stále zúčastňujú na medzinárodných filmových prehliadkach a súťažiach (tak ako predtým vo východnom bloku staršie štátne filmy), ale pre domáce publikum bez špeciálneho záujmu o animáciu sú neviditeľné, ako naznačuje názov DVD spomínaného v úvode. Avšak práve tu spočíva naša najväčšia sila – úspešné projekty (mnohonásobne lacnejšie ako celovečerné filmy) vyvážajú slovenský kultúrny kapitál do sveta a dávajú

kolegov. Preto v predrevolučnej slovenskej animácii takmer úplne absentujú ženy v hlavných úlohách. Vlastný pohľad priniesli až sčasti psychologizujúce porevolučné animátorky. Sprvu stereotypne definovali rozdielne rodové roly mužov a žien (*Milenci bez šiat, Kamene, Štyri, O ponožkách a láske, Sneh, Drum'n'Bass*), postupne odtabulovali ženskú sexualitu (*Sneh, Sh_t Happens*) a priniesli tému prežívania materstva (*Bublina, 39 týždňov, 6 dní*). V posledných rokoch sa autorky odklňajú od čistého konštatovania statusu quo a z ich filmov cítiť rozhorčenie a hnev. Pribudli temné témy, napr. násilie na ženách (*Kontrast, Chilli, Okupácia*), queer tematika (*Dust and Glitter, Divoké bytosti*) a pridala sa i agresívnejší humor zo súbežného trendu nonkonformnej animácie (*Nekonečný príbeh dedka a babky, Láska na prvý pohľad, Sh_t Happens*). Najväčší posun v ženskej tvorbe predstavuje odklon od vnímania ženskosti v kontexte mužsko-ženskej komplementárnos-

ktorá ťaží z tekutosti postmodernity. Animátori okolo seba vytvárajú väčšie (*Lokal TV a Lokalfilmis*) i menšie (*Čmuchaľ & Sviňa zasahujú, Luniček a Perešník*) fankluby a komunity. Nápaditosť a vtipnosť týchto filmov je veľmi rôznorodá a do veľkej miery vyplýva zo štýlu humoru zainteresovanej komunity. Súčasťou tohto trendu sú však aj komplexnejšie filmy, ktoré prekročili úzke hranice fanklubov a oslovili medzinárodné publikum. Najúspešnejšie sú filmy slovenských študentov, ktorí prešli

— Animovaná tvorba na Slovensku je však pestrá a vznikajú aj filmy menej príznačné pre jeden zo spomenutých trendov. K najúspešnejším patrí animovaná metafora o sifyfovskej podstate nášho bytia *V kočke*, nominovaná na študentského Oscara, či technicky hraničná hrano-animovaná snímka o človeku v hraničných situáciách *Posledný autobus*, ktorá získala ceny v Tampere a Stuttgarte, čím sa automaticky kvalifikovala do predvýberu na Oscara. Spojenie reálneho alebo faktického

tWINS —

Sneh —

o nás vedieť podobne, ako to robia úspešní slovenskí športovci. Zdá sa, že množstvo ocenení je úmerné množstvu filmov, ktoré u nás vznikajú – nie je ich veľa, ale niektoré majú svetovú úroveň.

— Po roku 1993 priniesli mladí tvorcovia nové chápanie animácie – zámerne sa vymedzovali voči tvorbe pre deti ako vlajkovej lodi slovenskej animácie a obrátili pozornosť k témam a motívom pre dospelých. Tým nastolili nové trendy, ktorých sa slovenský animovaný film drží dodnes a ďalej ich rozvíja. Zakladajúcimi autorami dvoch najsilnejších trendov sú v tom čase ešte študenti Vanda Raýmanová s filmom *O dvoch ľuďoch* (1996) a Matej Kladek so snímkom *Krokodíl sa nesarie* (1996).

— Prvý menovaný film reflektuje problematiku partnerských vzťahov cez rodové roly. Hoci na rozdiel od ostatných filmových druhov v animácii nebol problém so ženami na tvorivých postoch, ich záujem sa nesústredil na vlastné subjektívne vnímanie seba a sveta okolo a viac-menej len napodobňovali tvorbu mužských

ti smerom k samostatnosti ženských postáv. Ruka v ruku s tým sa filmy odpútavajú od príbehu a stávajú sa audiovizuálnymi básňami – prostriedkami na zachytenie životného pocitu (*Mila Fog* či v Annecy uvedené filmy *Žltá* a *Poetika Anima*). Nespravodlivosť vyplývajúca z rodových stereotypov sa v menšej miere stala aj súčasťou tvorby autorov zameraných na tému toxického maskulinity (*Super superman, Alfonzova mucha, tWINS*).

— Druhým výrazným trendom, ako napovedá už názov Kladekovho filmu, je, jemne povedané, nonkonformná animácia. Do animovanej komédie prináša rôznu mieru vulgárnosti, agresivity a animovanej krvi, ale aj recesiu v zmysle vizuálneho štýlu i tém. Takúto tvorbu možno nazvať pankovou, niekedy trashovou a výber filmov na DVD *Animácia nie je dead* možno pokladať za manifest, hoci ani zďaleka nezahŕňa všetkých autorov a filmy tohto trendu. Autori týchto filmov pracujú s paródiou, s iróniou a so satirou; počnúc Kladekovým filmom ide o intertextuálnu, ale aj intermediálnu tvorbu,

Posledný autobus —

na českú FAMU. Ekologické *Pandy* Matúša Vizára boli ocenené na áčkových festivaloch v Cannes a Annecy. Rodovo orientovaný film Michaely Mihályiovej a Davida Štumpfa *Sh_t Happens*, ktorý prostredníctvom humoru búra sexuálne i náboženské tabu, bol uvedený na MFF v Benátkach, na festivale Sundance či na festivale krátkych filmov v Clermont-Ferrand. Oba filmy produkovala slovenská spoločnosť BFILM producenta Petra Badača, ktorá sa dlhodobo a úspešne sústreďuje (nielen) na krátke animované filmy.

s animáciou súvisí so svetovým trendom hybridizácie filmových druhov. Aktuálne žne úspechy animovaný dokumentárny film *Bolo raz jedno more...*, ktorý si priniesol ocenenie z Clermont-Ferrand.

— Z prostredia mimo Vysoké školy múzických umení (a sporadických experimentálnych animácií z VŠVU) je špecifická tvorba Ondreja Rudavského, dvojdomého výtvarníka, spirituálneho filozofa, možno známejšieho v Amerike než u nás. Okrem experimentálnych filmov je autorom videoklipov takých hviezd, ako sú Moby, →

Dead Can Dance, Los Lobos...

Hoci študentská tvorba sa orientuje primárne na dospelého diváka, možno v nej nájsť aj filmy pre deti. Tým najúspešnejším je aktuálne *Šarkan* Martina Smatana s cenami z festivalov v Annecy aj Stuttgarte a takisto v predvýbere na Oscara. Hoci ide o školský projekt, vstup zahraničných koproducentov film profesionalizuje. Tak ako viaceré zahraničné filmy posledných rokov aj *Šarkan* pracuje s témou smrti spôsobom prístupným pre deti. V kinodistribúcii bolo aj viacero čisto profesionálnych krátkych filmov, avšak v súčasnosti je najlepším distribučným formátom pre deti seriál.

by mohla priniesť dobre nastavená koprodukcija, kde by partneri verili tvorivému potenciálu slovenskej strany. Dva 100-percentne slovenské celovečerné filmy pre dospelého diváka už vznikli, avšak s výraznými kvalitatívnymi ústupkami. V čase prípravy tohto textu sa schyľuje k premiére tretieho porevolučného celovečerného animovaného filmu *Tvojazem* Petra Budinského. Táto rodinná snímka je prvým koprodukčným filmom so slovenskou majoritou. Uvidíme, či našu animáciu zviditeľní pred domácim a medzinárodným publikom.

— To, kam sa v nadchádzajúcich rokoch posunie slovenský animovaný film, nevieme, nemáme krištáľovú

ších dvoch rokoch, je zostavených rôzne. Koprodukciju *O nepotrebných veciach a ľuďoch* tvoria štyri krátke filmy – poviedky, z ktorých každú režíroval režisér z inej krajiny (za Slovensko Patrik Pašš ml.). Katarína Kerekesová sa pokúsi spojiť šesť samostatných častí poslednej série *Websterovcov* do celovečerného filmu prostredníctvom hraných pasáží. Klasickými celovečernými filmami sú koprodukcie od tvorcov z Čiech – *Tonda, Slávka a Génius*, Poľska – *Diplodokus* a Maďarska – dystopické sci-fi *Umeľohmotné nebo*, určené pre dospelého diváka.

— V televízii sa môžeme tešiť na ďalších *Websterovcov* a *Drobcov*. Avšak aj krátka metráž, určená na fes-

Poetika Anima —

Sh_t Happens —

— Animovaný film teda žije a je úspešný. Kontinuálne, hoci veľmi pomaly rastie smerom k väčšej kvantite a k tomu zodpovedajúcej kvalite. Zatiaľ však chýba výraznejší prechod od minoritných koprodukcii celovečerných filmov k majorite pri zabezpečení slovenských tvorivých zložiek. Tak by sa animovaný film stal divácky najviditeľnejším. Na čele distribučných rebríčkov sú totiž každoročne rodinné animované filmy – zábava pre široké publikum. Výroba celovečerného animovaného filmu je však finančne i personálne taká náročná, že Slovensko môže len ťažko poskytnúť dostatočne profesionálne zázemie a dospieť ku kvalitnému výsledku. Riešenie

guľu. Ale možno máme niečo lepšie – register žiadostí na webovej stránke Audiovizuálneho fondu. Podľa nich možno zachytiť kontúry nadchádzajúceho obdobia v profesionálnom animovanom filme.

— V rokoch 2016 až 2021 bolo podporených štrnásť projektov vo fáze produkcie, ktoré doteraz nemali premiéru, očakávať ju môžeme v najbližších mesiacoch. Domnuje tu orientácia na detského diváka – z pohľadu distribúcie najperspektívnejšia. Sedem projektov je určených deťom, dva sú rodinného typu a päť mieri na dospelého diváka. Možnosti distribúcie určujú aj formát projektov. Päť celovečerných programov, ktoré uvidíme v najbliž-

tivaly a do kín vo forme predfilmu, sa orientuje na deti a mladších divákov – *Krížom krážom, Ahoj leto, Idiot*.

— Čo sa týka zviditeľňovania, animácia pre dospelých táhá za kratší koniec, ale aj tu sa producenti snažia hľadať stále nové riešenia. Dôkazom je aj viacnásobná žiadosť spoločnosti Artichoke producenta Juraja Krasnohorského o podporu na produkciu troch zahraničných krátkych filmov, ktoré budú súčasťou distribučného pásma *Animation power!* S jedným majoritne slovenským krátkym filmom *Všetko, čo sme nestihli* Marty Prokopovej (rozvíja líniu poetického ženského filmu). Po *Pandách* rozvíja druhý krátky film Matúša Vizára *Eco Terro* trend drsnej komédie so širšími spoločenskými presahmi a *Milost* Ivany Laučíkovej zase trend hybridných filmov.

— Slovenská animácia sa zviditeľňuje – doma i v zahraničí. Ide to síce pomaly, ale isto. Animácia nie je *dead!* Ako naznačuje chystané distribučné pásmo, animácia je čoraz silnejšia. ◀

V texte boli uvedené filmy:

- 39 týždňov, 6 dní – Joanna Kožuch, Boris Šima, 2017
- Alfonzova mucha – Peter Budinský, 2009
- Bolo raz jedno more... – Joanna Kožuch, 2021
- Bublina – Mária Kralovič, 2012
- Chilli – Martina Mikušová, 2016
- Čmuchaľ & Sviňa zasahujú – Andrej Kolenčík, 2009
- Divoké bytosti – Marta Prokopová, Michal Blaško, 2019
- Drum'n'Bass – Mária Kralovič, 2010
- Drobcí – Vanda Raýmanová, Michal Struss, 2014 – súčasnosť
- Dust and Glitter – Michaela Čopíková, 2011
- Kamene – Katarína Kerekesová, 2010
- Kontrast – Barbora Bárková, 2017
- Krokodíl sa neserie – Matej Kladek, 1996
- Láska na prvý pohľad – Veronika Kocourková, 2011
- Lokalfilmis – Jakub Kroner, 2015
- Luníček a Perešniček – Andrej Kolenčík, 2010
- Mila Fog – Marta Prokopová, 2015
- Milenci bez šiat – Katarína Kerekesová, 1997
- Mimi & Líza – Katarína Kerekesová, 2012 – 2015
- Nazdravičko! – Ivana Laučíková, Jozef Mitaľ, 2005
- Nekonečný príbeh dedka a babky – Petra Albertyová, 2014
- O dvoch ľuďoch – Vanda Raýmanová, 1996
- Okupácia – Martina Mikušová, 2016
- O ponožkách a láske – Michaela Čopíková, 2008
- Pandy – Matúš Vizár, 2013
- Parralel – Matyas Brych, 2018
- Poetika Anima – Kriss Sagan, 2018
- Posledný autobus – Martin Snopek, Ivana Laučíková, 2011
- Pôvod sveta – Katarína Kerekesová, 2002
- Sh_t Happens – Michaela Mihályi, David Štumpf, 2019
- Sneh – Ivana Šebestová, 2013
- Super superman – Michal Uhrin, 2004
- Šarkan – Martin Smatana, 2019
- Štyri – Ivana Šebestová, 2007
- Tresky plesky – Veronika Kocourková, 2017 – 2019
- tWInS – Peter Budinský, 2011
- V kocke – Michal Struss, 1999
- Websterovci – Katarína Kerekesová, 2016 – súčasnosť
- Žltá – Ivana Šebestová, 2017

— text: Jena Opoldusová / filmová publicistka

— foto: Miro Nôta —

Ked' povedal, že dnes je všetko animovaný film, vysmiali ho

K osemdesiatke si daroval *Neviditeľné dejiny dokumentaristov*, knihu netradičných profilov, kde zaspomínal na ľudí, s ktorými v 60. rokoch formoval podobu slovenského dokumentárneho filmu.

Na otázku, či si po piatich rokoch pripravil aj tentoraz narodeninový darček, Rudolf Urc odpovedal:

„Nie, nestihol som.“ Režisér, scenárista, dramaturg, publicista, pedagóg a držiteľ Slnka v sieti za prínos slovenskej kinematografii bude mať 12. júna jubileum – osemdesiatpäť rokov.

Nepatríš k ľuďom, ktorí dokážu neurobiť vôbec nič. Napriek dvom rokom s pandémiou a zdravotným problémom si neprestal pracovať. Čo pripravuješ?

Teraz robím slovenský populárno-vedecký film. Je to téma, o ktorej málokto hovorí a málokto aj čosi vie. Slivka, Zachar a Skřípský, to sú tri veličiny tejto tvorby. Ale o mnohých ďalších ľuďoch, o rôznosti filmov, ktoré sa nakrúcali, ani o zaujímavých okolnostiach zvnútra kolektívu toho štúdia sa takmer nič nevie. Je to nesmierne zaujímavá téma. Mám jej plnú hlavu. Polemizujem napríklad so samotným názvom. Označenie populárno-vedecký film je prevzaté z ruštiny. „Naučno-populárny“, to spojenie má u nich veľmi presné vymedzenie. Ak sa dnes hovorí o populárno-vedeckých alebo len vedeckých filmoch či iných žánroch, vždy ide o dokumentárny film, ktorý je fundamentom celej krátkometrážnej tvorby. Musím toho ešte veľa preštudovať, všeličo vyhľadať. Niečo mám aj zo spomienok ľudí, ktorí v tom čase nakrúcali, s mnohými som sa poznal, o mnohých všeličo viem, takže to bude také malé pozastavenie sa nad jednou vetvou slovenského krátkeho filmu.

Animovaný film, Traja veteráni za kamerou, Viktor Kubal... Si autorom viacerých publikácií o teórii i histórii nielen slovenského filmu. Čo ťa ako režiséra, scenáristu a dramaturga viedlo k tomu, že si začal písať knihy?

Prečo som začal písať? Nuž preto, lebo ma to zaujímalo. Preštudoval som veľa vecí okolo filmu a iných druhov umenia a zdalo sa mi, že povedať to iným by bolo užitočné. Pre druhých aj pre mňa. Lebo nech píšem o čomkoľvek, vždy hovorím o sebe. Sám seba otvára, všeličo v sebe korigujem, sám si kladiem otázky a možno na ne odpovedám tak, že by to mohlo zaujímať aj iných, čitateľov. Začínal som na výzvu slovenských amatérov s amatérskeho filmom. Potom prišla z martinského vydavateľstva Osveta ponuka, či by som nechcel napísať o animovanom filme. Vznikla zaujímavá knižočka s Mickey Mousom na titulnej strane. Martin Šulík dodnes spomína, že keď ju videl v žilinskom kníhkupectve, hneď sa na ňu vrhol. Vtedy to bolo dosť na hrane, lebo o americkom filme sa nemalo veľa hovoriť, hlavne nie o disneyovských figúrkach. Kniha, ktorá vyšla v roku 1980 v náklade tritisíc kusov, mala veľký ohlas, o štyri roky vyšlo druhé vydanie. Jej úspech bol podnetom, aby som písal ďalej. Po príchode na školu som zistil, že študenti nemajú o dejinách slovenského animovaného filmu k dispozícii dohromady nič. Aj zahraničné materiály boli málo dostupné, tak som sa pustil do dejín svetového animovaného filmu. Spolupracoval som s doktorkou Benešovou z pražského filmového ústavu.

Hlásia sa Slobodný slovenský vysielateľ (1964), Príbeh jednej misie (1967), Generáli (1969). Prečo tá ako dokumentaristu provokovali témy z histórie, ktorú si zažil ako malý chlapec?

Možno to bol vplyv literatúry. Autorov literatúry faktu som čítal s veľkým záujmom. Už od štrnástich-pätnástich rokov ma priťahovali rôzne veci okolo histórie a to mi zostalo. Preto aj to smerovanie k dokumentárnemu filmu, ktorý má k historickým udalostiam veľmi blízko. Na FAMU ma prijali na hraný film, no vydržal som tam len rok. A potom som sa prihlásil k profesorovi Šulcovi na dokument. Bola tam skvelá partia chlapcov, ktorí ostali verní dokumentárnemu filmu v podstate až do konca života.

Nedlho po rehabilitácii Vladimíra Clementisa, popraveného v procese so Slánskym v roku 1952, si nakrútil dokument Nedokončená kronika (1967). Čím ťa zaujala osobnosť, ktorú chcel režim vymazať z histórie?

Zdal sa mi zo všetkých komunistických potentátov najvzdelanejší, najrozhladenejší a politicky veľmi kultivovaný. Keď to spojíš s jeho osudom, čím všetkým musel prejsť cez vojnu a po nej, je to dráma ako bič. Videl som v tom veľkú tému. Dokonca ma ešte stále drží. Prvý scenár ku Clementisovi som napísal asi v roku 1964. Mohol to byť veľmi odvážny film, ale z nejakých dôvodov sa nerealizoval. Možno ma niekto upozornil, že ešte nie je čas, neviem... Ale v roku 1967 už bolo na zhodnotenie Clementisa priaznivejšie obdobie, tak vznikla *Nedokončená kronika*. Odvtedy som nazbieral veľa ďalšieho materiálu. Česi našli v archíve celý súdny proces s Clementisom. Bolo toho asi dvadsať krabíc, všetky poničené, znehodnotené. Asi pred dvoma rokmi ten záznam poriadne vyčistili a zreštaurovali. Veľmi pozorne som si ho preštudoval a mám z toho rozpracovaný nejaký materiál. Skôr štúdiu, nie film. Na to sa už necítim. No neviem, či z toho raz niečo bude.

Slovenský dokumentárny film sa v šesťdesiatych rokoch nadýchol, začal odkrývať dovtedy tabuizované témy a prinášal novú filmovú reč.

Dalo sa všeličo, čo sa predtým nemohlo. Zápas s cenzúrou bol už otvorený, s cenzormi sa dokonca dalo aj posedieť a porozprávať. Generáli Golian a Viest boli témou, ktorú som vtedy s radosťou urobil (*Generáli*, 1969). Už sa dalo všeličo povedať aj o pôsobení Viesta na Západe, aj o tom, že sem prišli i americké vojská, že nám pomáhali rôzne zahraničné misie. Ľudia neboli sprostí, veď aj predtým vedeli robiť filmy, len nás obmedzovali a zastrážovali. Aj v tom čase fungoval tlačový dozor, ale keď niečo nechválili na jednej adrese, išlo sa skúsiť na druhú, chcelo to aj trošku diplomatického talentu. Všetci sme sa cítili voľnejšie. Bolo to v atmosfére. Netýkalo sa to len dokumentu, ale aj hraného filmu. Ukázali sme, že vieme robiť veci, že sme naladení aj na svetové trendy a vieme sa prispôsobiť tomu, čo prichádza zo zahraničia. Nebola to prechádzka ružovou záhradou, no s ťažkými rokmi predtým ani s tými, čo prišli neskôr, sa to porovnávať nedá.

Podarilo sa ti režim vyprovokovať filmami Čas, ktorý žijeme (1968), čo bola sugestívna výpoveď o spoločenskej atmosfére prvých mesiacov roku 1968, aj spomínanou Neviditeľnou kronikou. Za trest ťa preložili do animovaného filmu. Bolel odchod z dokumentu?

Keď ma odstavili od dokumentárneho filmu, naozaj som trpel. Mal som tam priateľov, mal som témy, ktoré sme ešte chceli robiť, ale bolo mi jasné, že po mne pôjdu – ak nie dnes, tak zajtra. Animovaný film bol pre mňa východiskom, hoci som vtedy možno ešte veľmi nechápal, čo to znamená. Tak sa stal animovaný film ťažiskom môjho záujmu. Venoval som sa mu naplno a som rád, že som tam mohol všeličo užitočné urobiť.

Lepšie sa pracovalo s kreslenými postavičkami ako s trpkou realitou doby normalizácie?

Áno (smiech). Poslúchali. Robili presne to, čo si chceli, a navyše ti do toho nikto nehovoril, pretože nikto z potentátov tomu nerozumel. Dokonca ani vo vedení Slovenského filmu neboli ľudia, ktorí by rozumeli animovanému filmu. Inotaje, narážky či symboly im väčšinou unikali. Citliví boli na polopatizmy. A bol tam Viktor Kubal, hybná sila animovaného filmu. Všeličo nás naučil, vedel presne, kde aký fór zaberie, kde a čím by niekto mohol naraziť... Bola to obrovská škola, ale pritom nevychoval nasledovníka. Nikto nemôže povedať, že je Kubalov žiak.

„Nech píšem o čomkoľvek, vždy hovorím o sebe. Sám si kladiem otázky a možno na ne odpovedám tak, že by to mohlo zaujímať aj iných, čitateľov.“

„Keď ma odstavili od dokumentárneho filmu, naozaj som trpel. Animovaný film bol pre mňa východiskom.“

V polovici 80. rokov si bol pri zrode festivalu Bienále animácie Bratislava. Už ti nestačila dramaturgia a réžia animovaných filmov?

Motorom bola Gabika Gavalčinová, začínali sme seminárom o animovanom filme v rámci Bienále ilustrácií Bratislava. Stal sa z toho festival, onedlho medzinárodný. BAB navštívili veľké mená z veľkých animovaných kinematografií: Francúzska, Ruska, Talianska, Juhoslávie. Dovedli sme ich aj na Kolibu, poukazovali im pracovisko, niečo pochválili, niečo považovali za stredoveké. Vedeli sme, že robíme na kolene, no kolibskí šéfovia nám neboli veľmi naklonení. Uvedomili si, že animovaný film je fantastický zárobkový podnik, ale že by naň „vyhodili“ čosi z peňazí, na ktorých sedeli, toho sme sa, žiaľ, nikdy nedožili. V osemdesiatych rokoch už slovenský animovaný film naozaj prerazil do sveta, tvorcovia ako Jaroslava Havettová, Jaro Baran, Vlado Malík a ďalší sa dostali von, mali kontakty so svetom, vedeli, čo všetko ešte máme dobiehať. Žiaľbohu, beh dejín je neúprosný: keď sa animovanému filmu najviac darilo, všetko sa zosypalo, prestal existovať a nastalo strašne dlhé obdobie ničoho. Veľké talenty nám zhasli, veľa ľudí vypadlo z hry, nikto nemal skúsenosti s tým, ako film pripraviť produkčne a organizačne. Dôležité bolo, že sme začiatkom 90. rokov založili školu. Filmová fakulta a katedra animácie na VŠMU, to bola asi jedna z najdôležitejších udalostí, na ktorej som sa podieľal spolu s Martinom Slivkom. Tvrdil, že potrebujeme vlastnú školu, vychovať vlastných ľudí, mať vlastné zázemie, nebyť závislí od vonkajších vplyvov. Dali sme to dokopy za veľmi, povedal by som, primitívnych podmienok. Dovtedy tam nič nebolo. Všetko bolo treba budovať od samého začiatku.

Na katedre animácie si napokon vychoval nové generácie filmárov, z ktorých mnohí roky zbierajú aj medzinárodné ocenenia.

Prišli sme z Koliby – František Jurišič, Ondřík Slivka, Eva Gubčová. Boli sme „pedagógovia“ v úvodzovkách, lebo sme sa sami učili, ako byť pedagógom, ako vlastne učiť študentov. Vedeli sme, ako urobiť film, ako ho scenáristicky nachystať alebo kompozične a výtvarne spracovať, ale všetko ostatné si mladí museli vybojovať sami. Som rád, že stačilo niekoľko rokov a oni sa tak vypracovali. Napríklad veľmi silná je partia okolo Katky Kerekesovej, ktorá robí úžasné veci. Ďalšie veľké autorky sú Vanda Raýmanová a Ivana Šebestová, ale aj mnohí ďalší. Niektorí pracujú ako poradcovia v nových technológiách, animované filmy sú toho plné. Kdesi som povedal, že dnes je všetko animovaný film, a vysmiali ma. Ale je to tak. Dnes všetko žije digitalizáciou a svojím spôsobom je vlastne animované.

Na dokument si nezanevrel ani v časoch, keď si sa venoval animovanému filmu.

Prevažne to boli televízne veci. V televízii boli šikovní mladí dramaturgovia, ktorým som každý

rok ponúkal svoje témy – znova historické, do iných som sa nepúšťal. Niečo si vybrali, niečo vyhodili, a tak som urobil profily ľudí: *JUDr. Ján Papánek* (1996), *Návraty Laca Novomeského* (1999), *Svedectvo o dr. Gustávovi Husákovi* (2000), *Povstaleckí generáli Rudolf Viest a Ján Golian* (1999), *Karol Šmidke, hrdina a obeť Kominterny* (1997). Ale, pochopiteľne, ťažiskom mojej roboty bol animovaný film, ktorému som sa venoval najviac.

Ešte si neprestal pátrať po svojom stratenom dokumente *Osudné dni* (1969)?

Prestal. *Osudné dni* boli ohlasom na 21. august 1968. Do projekcie som posadil pani Zoru Jesenskú, Romana Kaliského a ešte dvoch filozofov, premietal som im obrázky z roku 1939 a z vojnových čias. Vždy v nich našli analógie medzi osudom vtedajších ľudí a našim osudom po zásahu vojsk Varšavskej zmluvy. Vysielala to televízia. Bol to veľmi zaujímavý film, ale odrazu zmizol. Našiel som v televízii jedine záznam: Skartovať! Považujem to za najvyšší stupeň barbarstva, lebo filmy sa dajú niekde schovať, odložiť, dať do trezoru, ale prečo ich rovno spáliť a fyzicky zlikvidovať – to je silná káva! Slivka mal teóriu, či nie je niekde na ministerstve vnútra v Prahe, kde si ho veľmi pozorne pozerali. Ale či to tam niekde zostalo, nikto nevie.

Začínali sme rozprávaním o knihách, ktorých si autorom. Existuje však aj kniha, ktorej si ústrednou postavou – Rudolf Urc. *Tvorca a interpret histórie* (2019). Je to zborník príspevkov o tvojej práci, ktoré odzneli na seminári pri príležitosti odovzdania Ceny Petra Mihálíka.

Veľmi si to vážim, i keď som trochu v rozpakoch. Vydali ju Slovenský filmový ústav, FOTOFO a Slovenská filmová a televízna akadémia, do zborníka prispeli viacerí autori. Na seminári odzneli chválospevy, ale povďačný som aj za kritické pripomienky. Za toľko rokov, čo človek všeličo robí, aj niekde zakopne, urobí niečo, s čím by sa veľmi nechválil. Trošku ma to prekvapilo, nie som typ, čo by išiel s bubnom na zajace. Ale pri príležitosti Ceny Petra Mihálíka vyšli publikácie aj o samotnom Petrovi Mihálíkovi, Pavlovi Brankovi a Martinovi Slivkovi, takže som v dobrej spoločnosti. ◀

— text: Jaroslava Jelchová —
— foto: ATTACK FILM —

Dobro v soli zakliate

Režisérka a scenáristka Mariana Čengel Solčanská sa po dvoch politických trileroch vrátila k žánru filmovej rozprávky. Jej novinka Zakliata jaskyňa prenesie divákov do sveta mýtov, legiend a zázrakov, kde dobro víťazí nad zlom. Do slovenských kín príde začiatkom júna.

„Zakliata jaskyňa je rozprávka zasadená do stredo-
vekých realít. Hovorí o schopnosti utrpenia a bolesti premie-
ňať nás v lepších ľudí a o tom, že pravá láska dokáže prelomiť
každú kliatbu,“ hovorí pre Film.sk režisérka Mariana Čengel
Solčanská, ktorá je zároveň autorkou scenára. Inšpiráciu
našla v klasickej rozprávke Sol' nad zlato. „Aj v našej roz-
právke je kráľovstvo, ktorého hlavným bohatstvom sú soľné
jaskyne, soľné bane, z ktorých si ľudia môžu brať toľko soli,
koľko potrebujú. Tá soľ je veľmi cenená, nedá sa bez nej existo-
vať. Keď sa jaskyňa nadprirodzene zatvorí a ľudia do nej nemô-
žu vstúpiť, kráľovstvo začne chudobnieť. Ľudia strácajú prá-
cu, odchádzajú, chradnú,“ približuje v presskite Solčanská,
ktorá sa z výtvarnej stránky inšpirovala aj rozprávkami
Miloslava Luthera Mahuliena, zlatá panna a Kráľ Drozdia
brada. „Žáner rozprávky je posvätný, nie je možné ohýbať
a przníť ho, deti sú na to veľmi citlivé. Naozaj dôsledne môžete
urobiť výtvarný rámec – štýl a kompozíciu obrazov, spôsob
svietenia, radenie záberov a ich obsah... Je to krásna práca,“
dodáva režisérka.

„Rozprávka je boj dobra so zlom. Ak je zlo atraktívne,
o to je víťazstvo dobra nad ním cennejšie,“ hovorí producent
filmu Ľubomír Slivka zo spoločnosti ATTACK FILM. Za-
kliata jaskyňa podľa neho zaujme nielen obrazom, ale aj
filmovým rozprávaním. „Snaží sa byť voči divákovi ústre-
tová, vtáhuje ich do deja, núti ich robiť si naň názor a v mo-
mente, keď už má divák pocit, že tomu celému rozumie, sa to
snaží prekvapivo otočiť. Niekedy vie postava viac ako divák, nie-
kedy vie divák viac ako postava. Udržať balans tohto všetkého
sa pani režisérke podarilo,“ opisuje Slivka.

Jednou z hlavných postáv príbehu je odvážna so-
liarova dcéra Ada v podaní mladej slovenskej herečky
Martiny Zábranskej, podľa ktorej je v tejto rozprávke dôle-
žitý aj motív „ženskej sily“. „Nie je to o tom, že princ za-
chráni zakliatu princeznú. Samozrejme, máme tu aj princova,
ale dominuje príbeh dievčiny, ktorá zachraňuje svoju sestru
a otca,“ vysvetľuje herečka. „Rozprávka prináša iný pohľad
na hrdinov, iný pohľad na mládež, na osamostatňovanie sa
mladých ľudí, na ich postoje k tomu, čo prináša život, na to,
ako tomu čeliť, ako nad tým zvíťaziť, pomôcť svojim rodičom
či generačným druhom. Máme tu emancipované dievčatá,
ktoré nečakajú, kým princ zoskočí z koňa a požiada ich o ruku,“
doplnila producent filmu.

Zakliata jaskyňa sa nakrúcala 39 dní v skanzene
Vychylovka, v osade Podšíp, v Súľovských skalách, v opá-
lových Dubníckych baniach pri Červenici, v jaskyniach
Domica, Driny a v Demänovskej jaskyni. Nakrúcalo sa
aj v Česku na hrade Pernštejn a v lome Malá Amerika
a v Maďarsku v štúdiách Mafilm pri Budapešti.

Popri Martine Zábranskej sa vo filme objavia aj
herci Petra Dubayová, Táňa Pauhofová, Marko Igonda,
Ondřej Kraus, Dominick Benedikt, Karel Dobrý a ďalší.
Kameramanom filmu je Ivan Finta, strihačom David Sta-
chura, architektom Peter Čanecký, kostýmovou výtvar-
níčkou Helena Tavelová a umeleckou maskérkou Zuzana
Peschlová. Hudbu zložila Ľubica Čekovská. Koproducen-
tom filmu je aj RTVS a na Slovensku ho bude distribu-
ovať spoločnosť Garfield Film. ◀

Zakliata jaskyňa (r. Mariana Čengel Solčanská, Slovensko/Česko, 2022)

CELKOVÝ ROZPOČET FILMU: cca 1 650 000 eur, rozpočet nie je ešte uzavretý (podpora z Audiovizuálneho fondu: 497 000 eur, podpora audiovizuálneho priemyslu: 100 206 eur, vklad RTVS: 125 000 eur bez DPH) **DISTRIBUČNÉ NOSIČE:** DCP

— text: Mária Ferenčuhová —
— foto: kerekessfilm —

Krehká pamäť človeka i filmu

**Ukrajinský režisér Ihor Ivanko objavil na povale rodinnej dače kufor so starými filmami a fotografiami. Bol to foto-
archív jeho starého otca, sovietskeho kameramana Leonida Burlaku, podpísaného pod množstvom sovietskych filmov
a televíznych seriálov. Leonid Burlaka dnes trpí Alzheimerovou chorobou a jeho pamäť sa postupne triešti a vytráca.
V kufri sú jeho spomienky na časy, keď bol rovnako starý, ako je dnes jeho vnuk, dokumentarista Ihor Ivanko.**

Tento pôsobivý mikropríbeh spojený s projektom
Fragile Memory žal na pitchingových fórach dokumentár-
nych festivalov úspech za úspechom. Zasiahol aj režiséra
a producenta Petra Kerekesa, ktorý sa s Ivankom stretol
na festivale v Odesse na Ukrajine, kde prezentoval vtedy
ešte len rozpracovaný scenár filmu *Cenzorka*. Kerekesa
oslovil prezentovaný námet témou pamäti a najmä spô-
sobom, akým s ňou pracuje: „Na jednej strane sledujeme, ako
sa vytrácajú spomienky z pamäti jeho starého otca, slávneho
sovietskeho kameramana, a na druhej strane film vytvára nové
spomienky, transformuje ich do mnohých pamätí,“ povedal
Kerekes pre Film.sk.

Z koncepcnej a estetickéj stránky rozvíja *Fragile
Memory* tradíciu konfrontácie minulosti s prítomnosťou,
ku ktorej má v našom stredoeurópskom priestore blízko
hneď niekoľko režisérov: v Maďarsku Péter Forgács, v Čes-
ku Jan Šikl, u nás Adam Olša či sám Peter Kerekes vo svo-
jich prvých dvoch celovečerných filmoch. Každý z týchto
tvorcov predostiera cez rekonštrukciu minulosti a oživo-
vanie pamäti vlastné, hoci stále príbuzné témy – rodinnú
históriu, tlak veľkých dejín na malé osudy, prežívanie jed-
notlivcov napriek nepriaznivým okolnostiam či naopak,
čosi ako súkromnú rodinnú propagandu.

Režisér Ihor Ivanko vo svojom debute porovnáva
krehkú pamäť fotografického a filmového materiálu – pod-
liehajúceho vplyvom času a nešetrného skladovania (mno-
hé zábery z dedovho kufra sú poškodené, poznamenané,
v istom zmysle „popísané“ či „poprekreslované“ časom) –
s rozpadajúcou sa pamäťou ich autora, kameramana Leo-
nida Burlaku. V úsilí, ktorého cieľom je tieto spomienky
zachovať a spolu s tým zrekonštruovať dedovu pamäť,
sa Ivanko vyberá po stopách jeho mladosti, aby hľadal
jej pamätníkov. Zároveň však dedovu aktivitu zrkadlí –
sám je filmár, hoci nakrúca v celkom iných časoch. Keď

Peter Kerekes predstavoval projekt na Audiovizuálnom
fonde, nazval tento prístup dialógom generácií – tej, ktorá
žila a tvorila v období sovietskej propagandy, a tej, ktorá
sa už vidí niekde celkom inde. Ihor Ivanko k takejto cha-
rakteristike vo svojej explikácii dodáva: „[Osobné filmové
archívy] nám odhaľujú minulosť z inak nedostupných alebo len
ťažko zachytiteľných perspektív. Predstavujú minulosť úprim-
nejšie a akosi čestnejšie než dobové noviny alebo časopisy. Tak-
isto sa domnievam, že žiadny osobný archív alebo film, aj keď je
už starý a z dnešného hľadiska trochu smiešny a predávkova-
ný propagandou, by nemal ostať zabudnutý či dokonca stať
sa zakázaným.“

Film *Fragile Memory* vznikol rýchlo: režisér ho tú-
žil dokončiť, ešte kým si ho jeho deda pamätá. Podarilo
sa mu to v predvečer vojenského útoku Ruska na Ukra-
jinu. „Film bol takmer hotový v januári tohto roku,“ hovorí
Peter Kerekes. „Posledné úpravy sme mali robiť vo februári,
tesne po vypuknutí vojny. Ihor ostal v Kyjeve a takmer všet-
ko sme dokončovali online. Snáď ho pustia na premiéru filmu
v Krakove (film mal svetovú premiéru na Krakovskom fil-
movom festivale 30. mája, po uzávierke tohto čísla Film.sk –
pozn. red.). Dnes ten film vnímam oveľa smutnejšie ako pred
vojnu. V štúdiách mnohojazyčnej Odesy vznikli skvelé filmy,
väčšina z nich v ruštine, a teraz Rusi mesto ostreľujú. Vo filme
sledujeme, ako Ihorov starý otec stráca pamäť, a práve film
a kultúra sa ju snaží zachrániť. V realite zatiaľ Rusi systema-
ticky všetko ničia, vymazávajú fyzickú pamäť miest. Asi len
kultúra to môže zachrániť,“ dodáva Kerekes.

Slovenský koprodukčný vklad vo filme *Fragile
Memory* predstavuje hudba Mareka Piačeka a zvukový
dizajn Martina Merca. Slovenská strana sa postarala aj
o obrazovú postprodukcii. Do kín film prináša spoloč-
nosť Filmtopia. ◀

Fragile Memory (r. Ihor Ivanko, Ukrajina/Slovensko, 2022)

CELKOVÝ ROZPOČET FILMU: 266 430 eur (podpora z Audiovizuálneho fondu: 30 000 eur) **DISTRIBUČNÉ NOSIČE:** DCP, mp4

Stand up a pod' k sebe samému

V júni prichádza do kín Stand up, road movie dramédia slovenského filmára Juraja Bohuša, ktorý dlhodobo pôsobí v USA. Film vznikol ako nízkorozpočtové dielo v rámci iniciatívy Minimal, ktorú podporuje Audiovizuálny fond, a zároveň sa stal prvým slovenským filmom vyrobeným podľa ekologických pravidiel udržateľného nakrúcania.

Hlavný hrdina filmu Mišo sa rozhodne opustiť svoje zamestnanie a splniť si dávny sen – stať sa stand-up komikom. Pracovnú rutinu sa odhodlá vymeniť za neistú dráhu človeka na voľnej nohe. Jeho odchod z práce umocní nečakaný príchod jeho americkej netere, ktorá chce na Slovensku preskúmať svoje korene. Spolu sa vyberú na turné po slovenských mestách, kde sa ich sny napokon konfrontujú s realitou.

„Leitmotívom filmu je hľadanie identity. Spája kľúčové postavy – hlavnú postavu Miša, ktorý opúšťa stabilnú prácu, aby sa mohol venovať práci stand-up komika, no na konci nájde niečo celkom iné, čo potreboval oveľa viac, a jeho neter z USA, ktorá hľadá svoje korene, no napokon nájde obľúbenú cestu k sebe samej aj k svojej mame v USA,“ hovorí pre Film.sk producentka filmu Katarína Krnáčová zo spoločnosti Silverart.

Stand up má žánrový pôdorys road movie – tak ako krajinu objavujú hlavné postavy, objavil ju nanovo aj režisér Juraj Bohuš, ktorý už viac ako dvadsať rokov pôsobí v USA. „Keď som v polovici 90. rokov odchádzal, na Slovensku vznikali jeden-dva hrané filmy ročne. Filmárska komunita bola pomerne malá. V priebehu rokov som si všimol, že sa situácia mení, no až pri nakrúcaní som tú veľkú zmenu skutočne zažil. Na Slovensku sa teraz produkuje násobne viac filmov, filmárska komunita sa rozrástla, vytvára priemysel a dáva prácu mnohým ľuďom,“ hovorí Juraj Bohuš pre Film.sk. „Potešilo ma množstvo mladých ľudí zapálených pre vec, ich schopnosť rýchlo sa zorientovať, adaptovať, ako aj ich jazykové znalosti, ktoré im umožňujú začleniť sa do medzinárodných projektov, akým bol i tento. Môj pracovný návrat bol príjemnou skúsenosťou a z rozvoja filmovej tvorby a jej vplyvu na spoločnosť na Slovensku sa teším.“

Producentku filmu Katarínu Krnáčovú zaujal nielen námet filmu, ktorý využíva špecifiká slovenskej stand-up komediálnej scény (odlišnej od tej v USA či Spojenom kráľovstve), ale aj režisérova schopnosť zaujímať prepojit vplyvy, aké na neho mala domovská krajina, so skúsenosťami z amerického prostredia. Princíp prelínania ľahkých žánrových prvkov s vážnejšími je navyše podľa Krnáčovej „v súlade so svetom stand-up komiky, ktorú

charakterizuje humor, ale ktorá zároveň dokáže zatáť veľmi hlboko a vážne“.

Film vznikol vo výlučnej produkcii slovenskej spoločnosti Silverart, na jeho prípravu však úzko spolupracovalo viacero partnerov. Jedným z nich bola americká Webster University, kde Juraj Bohuš pôsobí ako pedagóg filmového umenia, produkcie a médií. „Škola poskytla Jurajovi čas aj priestor na prípravu filmu a na kasting na rolu mladej Američanky, ktorú si zahrála výborná Caitlin Witty,“ spresňuje producentka.

Okrem Caitlin Witty a Ondreja Kovaľa si vo filme zahráli aj Zuzana Norisová či Szidi Tobias.

Na scenári spolupracovala s režisérom Jurajom Bohušom scenáristka a kreatívna producentka Michaela Sabo, ktorá dlhodobo pôsobí v Berlíne a od roku 2021 vedie tréningový program pre scenáristov Canneseries. Počas vysokoškolských a postgraduálnych štúdií spoznala zblízka nielen slovenský a český, ale aj nemecký a americký prístup k písaniu scenárov. Na scenári sa podieľali aj stand-up komik Matej Adámy a predstaviteľ hlavnej úlohy Ondrej Kovaľ. Za kamerou stál Bohušov niekdajší spolužiak z katedry kamery na VŠMU Juraj Chlpík.

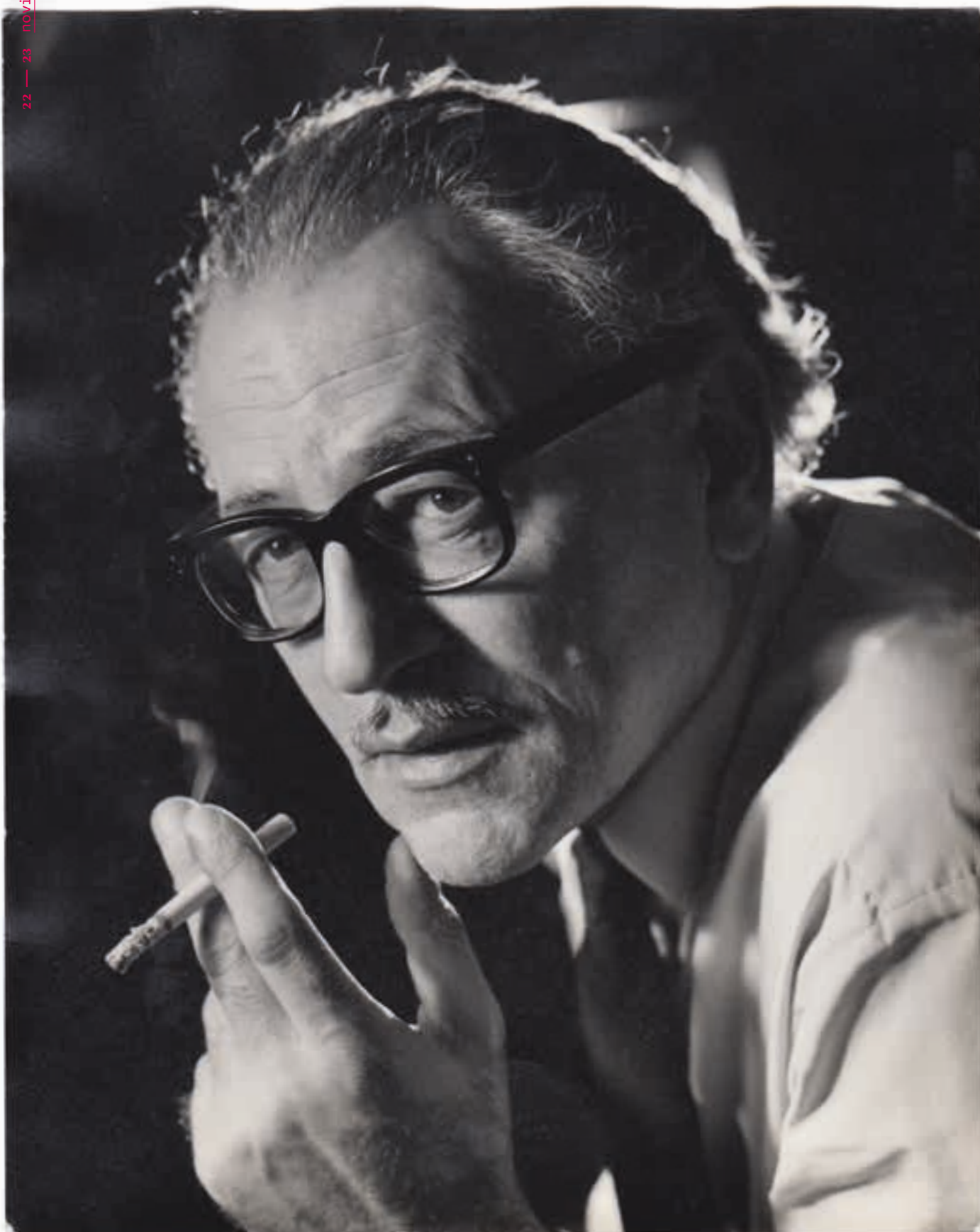
Nakrúcalo sa ešte pred pandemiou, v roku 2019, no film sa strihal a dokončoval už počas nej. Jeho špecifikom nie je len ultranízký rozpočet, ale aj to, že nakrúcanie bolo „zelené“. „Keď sme film pripravovali, začala som sa viac zoznamovať s témou zeleného nakrúcania a chcela som si to hneď vyskúšať. Spísala som ‚zelené desatoro‘, súbor 10 základných pravidiel, ktorými sa štáb riadil počas nakrúcania,“ vysvetľuje pre Film.sk Katarína Krnáčová. „Odvtedy sa tejto téme intenzívne venujem, spolupracovala som na príprave zeleného manuálu pre slovenskú audiovizuálnu obec, stala som sa jednou z ambasádoriek zeleného nakrúcania na Slovensku, ďalej som sa vzdelávala a aj som prednášala na viacerých podujatiach na túto tému. Dnes sa o udržateľnosti a ekologizácii priemyslu hovorí už oveľa viac a je to dobre, kiežby sa to pretavilo do praxe čím skôr a čo najširšie.“

Film prináša do slovenských kín distribučná spoločnosť Continental Film. ◀

Stand up (r. Juraj Bohuš, Slovensko, 2022)

CELKOVÝ ROZPOČET FILMU: 230 000 eur (podpora z Audiovizuálneho fondu 200 000 eur) **DISTRIBUČNÉ NOSIČE:** DCP

— text: Jaroslava Jelchová —

foto: Rodinný archív Deža Hoffmanna, TRIGON PRODUCTION —

Každý chcel fotku, akú mali Beatles

**Dokument režiséra Patrika Lančariča Dežo Hoffmann – fotograf Beatles je portrétom jedného z najzá-
sadnejších fotografov 60. rokov, ktorý pochádzal zo Slovenska. Do estetiky fotografovania rodiacej sa
rokenrolovej scény priniesol postupy vojnového fotografa a kameramana, ktorý musel predvídať,
rýchlo sa zorientovať a stáť v správnej chvíli na správnom mieste.**

Dežo Hoffmann pochádzal z Banskej Štiavnice a začínal ako kameraman filmových žurnálov a neskôr vojnový reportér. „Ako kameramana spoločnosti 20th Century Fox ho v roku 1936 vyslali na reportáž do Barcelony, kde zo dňa na deň vypukla španielska občianska vojna. Tam sa zoznámil s Robertom Capom a Ernestom Hemingwayom a spoločne pracovali na reportážach,“ približuje producent filmu Patrik Pašš zo spoločnosti TRIGON PRODUCTION, ktorá je hlavným producentom filmu. „Byť v správnej chvíli na správnom mieste, predvídať a rýchlo sa zorientovať v spletitých situáciách bolo nesmierne náročné, no zároveň to najcennejšie, čo si Hoffmann po vojne preniesol do svojho osobitého fotografického rukopisu, najskôr pri fotografovaní vystúpení, koncertov, televíznych špeciálov a neskôr najmä pri fotografovaní slávnych osobností zo sveta šoubiznisu,“ vysvetľuje producent. „Hoffmann urobil vo fotografickej estetike pop-music priam revolúciu. Jeho fotografie mali brilantnú hĺbku, bol v nich život, nespútanosť, pohyb, sloboda, a hoci z dnešného pohľadu považujeme tieto veci za samozrejmé, na konci 50. a začiatku 60. rokov išlo o prevratný spôsob zachytenia umelcov na fotkách. Aj to je jeden z dôvodov, prečo majú jeho fotografie nadčasovú kvalitu.“

Hoffmann pôsobil v Londýne. S Beatles sa prvýkrát stretol ešte predtým, ako sa stali slávnymi, a fotografoval ich prakticky až do rozpadu kapely. Spolupracoval aj s The Rolling Stones, s Cliffom Richardom a pred jeho objektívom stáli aj The Animals, Pink Floyd, The Who, The Shadows, Frank Sinatra, Elton John, Scott Walker, Eric Clapton, Dusty Springfield, David Bowie, Stevie Wonder, Sonny a Cher, Sandie Shaw, Serge Gainsbourg a Jane Birkin, Rod Stewart, Nina Simone, Marianne Faithfull, Françoise Hardy, ako aj hviezdy džezu Acker Bilk, Count Basie, Duke Ellington, Oscar Peterson, Louis Armstrong, Kenny Ball a osobnosti filmu ako Charlie Chaplin, Marilyn Monroe, Marlon Brando, Marlene Dietrich, Sophia Loren, Laurence Olivier a mnoho ďalších. Niektoré z fotografovaných hudobných hviezd priviedol za symbolické honoráre na festival Bratislavská lýra.

„Aj keď sa k hviezdám dostal nesmierne blízko, vlastnej popularite sa Hoffmann bránil. So životom sa lúčil bez prostriedkov ako mnohí geniálni ľudia, ktorí svoj život vrchovato

naplnili vášňou pre umenie a dobrú vec bez ohľadu na to, koľko alebo čo ich to stálo,“ opisuje Patrik Pašš a dodáva, že „keď Hoffmann ležal v nemocnici a neostávalo mu veľa času, prišiel za ním Paul McCartney a ako prejav osobnej vďaky za roky spolupráce mu zaplatil všetky náklady.“

Film Dežo Hoffmann – fotograf Beatles vznikol takmer dvanásť rokov. Jeho značnú časť tvoria archívne materiály z celého sveta, po ktorých tvorcovia intenzívne pátrali. Náročné bolo aj získavanie licencií na ich použitie. „Neopísateľnú radosť som mal, keď sa mi aj s trochu šťastia podarilo nájsť v mori archívnych materiálov z druhej svetovej vojny záber z návštevy Winstona Churchilla medzi vojakmi československej jednotky a v ňom aj Deža, ktorý celú udalosť fotografuje,“ spomína režisér Patrik Lančarič a dodáva, že najťažšie bolo nájsť Hoffmannove fotografie a jeho prácu z obdobia španielskej občianskej vojny. Na Youtube našli tvorcovia krátky dokument o Dežovi Hoffmannovi od filmového strihača Gabriela Walkera, ktorý ho vytvoril v roku 1967 ako študentskú prácu na London Film School. „S Grahamom Walkerom sme sa stretli v Londýne a k filmu, ktorý zachytáva Deža v jeho londýnskom ateliéri a na profesionálnom vrchole, nám daroval ešte zvukové pásy s autentickými výpoveďami, ktoré vtedy nahráli,“ opisuje režisér.

Tvorcom sa podarilo získať aj archívnu výpoveď Paula McCartneyho o Dežovi Hoffmannovi. Pôvodne mali v pláne nakrútiť aj nový rozhovor. „Dva mesiace pred dohodnutým nakrúcaním v Abbey Road Studios nás náhle opustil manažér Beatles pán George Martin, ktorý bol pre nás kľúčovým rozprávačom. O nejaký čas zomrel aj môj dlhoročný priateľ Marián Sloboda, ktorý mi vytváral kontakty s Beatles, Rolling Stones či MTV v Nemecku,“ ozrejmjuje producent Patrik Pašš. „Tak sa stalo, že z potvrdeného rozhovoru s Paulom McCartneym sa odrazu stal nedobytný hrad, nech sme sa akoľkoľvek snažili.“ Film však obsahuje množstvo iných rozhovorov s Hoffmannovými spolupracovníkmi, kolegami, odborníkmi, spevákami, ktorých fotografoval, ale aj s jeho rodinou a priateľmi. Nakrúcalo sa najmä v Londýne, ale aj v USA, vo Švajčiarsku, v Maďarsku, v Prahe a v Bratislave. ◀

Dežo Hoffmann – fotograf Beatles (r. Patrik Lančarič, Slovensko/Česko, 2022)

CELKOVÝ ROZPOČET FILMU: 271 220 eur, rozpočet nie je ešte uzavretý (podpora z Audiovizuálneho fondu: 76 500 eur, vklad RTVS: 66 666 eur bez DPH) DISTRIBUČNÉ NOSIČE: DCP

Creative Europe Desk Slovensko informuje

EACEA zverejnila výsledky výzvy CREA-MEDIA-2021-FILMOVE, filmy v pohybe (výberová podpora kinodistribúcie). Žiadateľmi v tejto výzve sú obchodní zástupcovia a distribučné spoločnosti dostávajú podporu na distribúciu následne od nich (ide o tzv. kaskádový grant), čo je dôvod, prečo máme k dispozícii iba celkové čísla: tri slovenské distribučné spoločnosti (ASFK, Film Europe, Forum Film) dostali na distribúciu ôsmich európskych filmov (**Miluj svojho robota, Paríž, 13. obvod, Najhorší človek na svete, Námesačníci, Titán, A Chiara, Lúbil som svoju ženu, Ouistreham**) spolu 72 520 eur. V júni budú mať uzávierku tieto výzvy programu Kreatívna Európa, podprogramu MEDIA: Európske VOD siete a operátori (European VOD networks and operators) s uzávierkou 2. 6., Európski predajcovia práv (European sales agents) s uzávierkou 14. 6. a Trhy a siete (Markets and networking) s uzávierkou 28. 6.

— vs —

Chlieb náš každodenný v Cannes

V oficiálnom programe 75. ročníka festivalu v Cannes (17. – 28. 5.) uviedli bakalársky film Alice Bednárkovej **Chlieb náš každodenný**. Na medzinárodných festivaloch zaujal už jej predošlý film **Nuda**, v ktorom sa takisto pohráva s filmovým rozprávaním a dovoľuje si rôzne formálne výstrelky. „Ak má postava frajerov, musí sa s nimi všetkými vášnivo bozkávať pred domom. Ak postavy pijú, pijú všetci spolu v jednej miestnosti za sprievodu hudby. Ak sa niekto zraní, musí mať sadru, barly a krívať – jednoducho, usilujem sa využiť prostriedky hraného filmu na maximum,“ približuje režisérka v rozhovore pre canneské vydanie **Film.sk**. „Akokoľvek sa budeme snažiť vytvoriť autentický portrét reality, nikdy sa nám to nepodarí, môžeme sa k nej len priblížiť. Pre mňa je oveľa zaujímavejšie akceptovať, že fikcia je fikcia, a medzi to hľadať úlomky pravdy a nachádzať ten ‚život‘, ktorý poznáme (v dialó-

goch, reakciách, emóciách, herectve),“ opisuje Bednárková a dodáva: „Vo filme som chcela vyjadriť lásku k prostrediu, z ktorého pochádzam, no nezabúdať ani na surovosť a tragédiu, ktoré sú jeho súčasťou.“ Film **Chlieb náš každodenný** uviedli v sekcii študentských krátkych a stredometrážnych filmov La Cinef. Slovenská kinematografia bola v Cannes zastúpená aj na filmovom trhu Marché du Film vo viacerých programoch. Tradične ju reprezentoval SFÚ v prezentačnom pavilóne a netradične aj Kino Lumière v porote, ktorá udeľuje ocenenie Europa Cinemas Label jednému z dvanástich európskych filmov v sekcii Quinzaine des réalisateurs.

— jj —

Noční jazdci v Bologni

Blu-ray nosič s filmom **Noční jazdci** Martina Hollého, ktorý digitálne zreštauroval a vydal SFÚ, vybrali do prestížnej súťaže 36. ročníka festivalu klasických filmov Il Cinema Ritrovato v Bologni (25. 6. – 3. 7.). „Už po piaty rok za sebou sme vo finálovom výbere, v spoločnosti svetovej vydavateľskej špičky: Arbelos Films, Arrow Film, BFI, The Criterion Collection, Kino Lorber, Potemkine Film či Second Run. Nie sme tam náhodou, ale vďaka samotným filmom, ako aj úrovni ich digitálneho reštaurovania,“ približuje riaditeľ NKC SFÚ Rastislav Steranka. „Práca, ktorú odvádza pracovisko Digitálnej audiovizie, je na úrovni minimálne európskej špičky. Potvrzuje to nielen účasť vo finálovom výbere tejto prestížnej súťaže, ale aj mnohí kolegovia z festivalov klasických filmov, archívov a kinematék po celej Európe, ktorí sa vždy veľmi potešia, keď sa im do rúk dostanú naše vydania digitálne zreštaurovaných klasických slovenských filmov,“ dodáva Steranka.

— jj —

Art Film Fest tento rok nebude

Organizátori zrušili 29. ročník Art Film Festu, ktorý sa mal konať od 17. do 24. 6. v Košiciach. Dôvodom sú chýbajúce financie. Pre pandémiu sa festival nekonal ani v roku 2020 a vlani mal zredukovaný, päťdňovú podobu. „Art Film Fest sa dlhé roky profiluje ako štandardný medzinárodný filmový festival, ktorý v deväťdňo-

vom vydaní predstavuje jednu z najnáročnejších kultúrno-spoločenských udalostí každoročne organizovaných v Slovenskej republike. Na dosiahnutie aspoň minimalistického finančného rozpočtu, ktorý by umožnil zrealizovať festival v rozsahu, aký účastníci a návštevníci nielen poznajú, ale aj očakávajú, chýba viac ako 200 000 eur. Od jesene minulého roku sme oslovili niekoľko desiatok štátnych i súkromných spoločností a firm. Covidová pandémia, vojnový konflikt na Ukrajine, ako aj výrazný nárast nákladov predovšetkým na energie sa v prípade oslovených subjektov prejavili v podobe odmietnutej alebo neraz symbolicky vyjadrenej finančnej podpory. Do poslednej chvíle sme dúfali, že niektoré dôležité subjekty, ktoré nám spoluprácu predbežne prisľúbili, sľub aj dodržia. Ďalej sme už však čakať nemohli,“ píše v stanovisku producent festivalu Ján Kováčik. Organizátori chceli tento ročník pôvodne venovať spomienke na dlhoročného prezidenta festivalu Milana Lasicu. Aj preto sa budú snažiť spraviť všetko pre to, aby sa Art Film Fest konal v júni 2023. „Zaslúži si to história festivalu, pamiatka jeho dlhoročného prezidenta a v neposlednom rade aj jeho návštevníci,“ uzatvára Kováčik.

— jj —

Cenzorka sa uchádza o nomináciu na Európsku filmovú cenu

O nomináciu na Európsku filmovú cenu sa po rozhodnutí SFTA bude uchádzať film **Cenzorka** režiséra Petra Kerekesa a producenta Ivana Ostrochovského. Vo svetovej premiére ho vlani v septembri uviedol festival v Benátkach, kde získal cenu za najlepší scenár. Ďalšie ceny si tvorcovia priniesli z Chicaga, Cottbusu, Káhiry, Belehradu, Les Arcs aj od arabských filmových kritikov, ktorí ho označili za najlepší európsky film roka. Najlepším slovenským hraným filmom sa stal na udeľovanie cien Slnko v sieti, kde získal ceny za réžiu, scenár a ženský herecký výkon v hlavnej úlohe. **Cenzorka** bola aj slovenským kandidátom na Oscara, kde však neuspela. To, či sa jej podarí získať nomináciu na Európsku filmovú cenu, bude známe 8. 11. Slávnostné odovzdávanie sa uskutoční 10. 12. v Reykjavíku.

— jj —

premiéry

› 1. 6. 2022

Kde je Anna Franková

< **Where Is Anne Frank**, Belgicko/Francúzsko/Izrael/Luxembursko/Holandsko, 2021, r. Ari Folman >
v slovenskom znení: Adela Mojžišová, Alžbeta Dvoranová, Jakub Kroner, Alfréd Swan, Zuzana Porubjaková, Tatiana Kulišková – animovaný/historický, 99 min., MP – Film Europe

› 2. 6. 2022

Pánsky klub

< Česko, 2022, r. Matěj Balcar >
hrajú: Kristýna Hrušínská, Jiří Mádľ, Milan Šteindler, Zdeněk Žák, Boleslav Polívka, Martin Leták, Nela Boudová – komédia, 90 min., MP 12 – Continental film

Premičané

< **Promlčeno**, Česko, 2022, r. Robert Sedláček >
hrajú: Karel Roden, Barbora Bočková, Igor Bareš, Vilma Cibulková, Vladimír Kratina, Karel Jirák – triler, 95 min., MP 12 – Bontonfilm

Zakliata jaskyňa

< Slovensko/Česko, 2022, r. Mariana Čengel Solčanská >
hrajú: Marko Igonda, Táňa Pauhofová, Karel Dobrý, Martina Zábranská, Ondřej Kraus, Dominick Benedikt, Petra Dubayová – rozprávka, 98 min., MP 7 – Garfield film

› 9. 6. 2022

Amélia z Montmartru

< **Le fabuleux destin d'Amélie Poulain**, Francúzsko/Nemecko, 2001, r. Jean-Pierre Jeunet >
hrajú: Audrey Tautou, Mathieu Kassovitz, Rufus, Jamel Debbouze, Clotilde Mollet – romantická komédia, 122 min., MN 15 – ASFK

Haftaňan a traja mušteriéri

< **D'Artacán y los tres Mosqueperros**, Španielsko, 2021, r. Toni Garcia >
v slovenskom znení: Daniel Heriban, Martin Zatovič, Martin Kaprálik, Juraj Kemka, Peter Makranský – animovaný, 84 min., MP – Forum Film

Jurský svet: Nadvláda

< **Jurassic World: Dominion**, USA, 2022, r. Colin Trevorrow >
hrajú: Bryce Dallas Howard, Chris Pratt, Jake Johnson, Laura Dern, Sam Neill – dobrodružný/akčný, 147 min., MP 12 – CinemArt SK

Úsmev, prosím!

< **On sourit pour la photo**, Francúzsko, 2022, r. François Uzan >
hrajú: Jacques Gamblin, Pascale Arbillot, Manos Gavras, Agnès Hurstel, Pablo Pauly, Ludovik Day – komédia, 95 min., MP 12 – Continental film

› 16. 6. 2022

Buzz Lightyear

< **Lightyear**, USA, 2022, r. Angus MacLane >
– animovaný/sci-fi/dobrodružný, 105 min., MP 7 – CinemArt SK

Fragile Memory

< Ukrajina/Slovensko, 2022, r. Ihor Ivanko >
– dokument, 70 min., MP 12 – FILMTOPIA

Keby radšej horelo

< **Kdyby radši hořelo**, Česko, 2022, r. Adam Koloman Rybanský >
hrajú: Michal Isteník, Miroslav Krobot, Anna Polívková, Vladimír Škultéty – komédia, 90 min., MP 12 – Bontonfilm

Nenávisť

< **La Haine**, Francúzsko, 1995, r. Mathieu Kassovitz >
hrajú: Vincent Cassel, Hubert Koundé, Saïd Taghmaoui, Benoît Magimel – dráma, 97 min., MN 15 – Film Europe

Tralala

< Francúzsko, 2021, r. Arnaud Larrieu, Jean-Marie Larrieu >
hrajú: Maïwenn, Mathieu Amalric, Mélanie Thierry, Denis Lavant, Josiane Balasko, Jalil Lespert, Galatée Bellugi, Bertrand Belin – muzikál, 103 min., MN 15 – Film Europe

› 23. 6. 2022

Bratstvo

< **Bratrství**, Česko/Taliansko, 2021, r. Francesco Montagner >

– dokument, 97 min., MP 12 – Film Expanded
predfilm **Strigov** < Slovensko, 2022, r. Barbora Berezňáková >
– dokument, 10 min., MP 12 – Film Expanded

Elvis

< USA, 2022, r. Baz Luhrmann >
hrajú: Austin Butler, Olivia DeJonge, Tom Hanks, Dacre Montgomery, Richard Roxburgh, Luke Bracey, David Wenham – dráma, 159 min., MP 12 – Continental film

Stand up

< Slovensko, 2022, r. Juraj Bohuš >
hrajú: Ondrej Koval, Zuzana Norisová, Caitlin Witty, Ady Hajdu, Szidi Tobias, Elena Podzámska, Peter Oszlík, Anna Jakab Rakovská, Michael Szatmary, Ján Gordulič, Simona Salátová, Tomáš Hudák, Matej Adámy, Jakub Gulík – komédia/dráma, 75 min., MP 12 – Continental film

› 30. 6. 2022

Dežo Hoffmann – fotograf Beatles

< Slovensko/Česko, 2022, r. Patrik Lančarič >
účinkujú: Cliff Richard, Eric Burdon, David Hoffman, Dolores Prévost, Norman Jopling, Peter Chesworth, Alan Messer, Tony Bramwell, Lon Goddard – dokument, 90 min., MP 12 – Continental film

Kvík

< **Knor**, Holandsko/Belgicko, 2022, r. Mascha Halberstad >
– animovaný, 72 min., MP – ASFK

Mimoni: Zloduch prichádza

< **Minions: The Rise of Gru**, USA, 2022, r. Kyle Balda, Brad Ableson >
v slovenskom znení: Ján Gallovič, Ján Greššo, Jozef Šimonovič, Olga Šalagová, Marián Slovák, Tomáš Mašťalir, Zuzana Fialová – animovaná komédia, 88 min., MP – CinemArt SK

Prezidentka

< Česko, 2022, r. Rudolf Havlík >
hrajú: Aňa Geislerová, Ondřej Vetchý, Veronika Khek Kubařová, Juraj Loj, Denisa Biskupová, Oskar Hes – romantická komédia, 98 min., MP 12 – Magic Box Slovakia

— Miro Ulman —

— text: Matej Ambroš / študent Katedry audiovizuálnych štúdií FTF VŠMU

— foto: Punkchart films —

Rážov elán

Ak existuje niečo ako hviezdne maniere, postava dlhoročného frontmana úspešnej pop-rockovej kapely Elán môže byť ich ukázkovým zosobnením, ale rovnako aj úplným opakom.

Film *Večný Jožo alebo ako som stretol hviezdu* sa vo forme situačného dokumentárneho portrétu snaží priblížiť zmýšľanie a názory kontroverzného rockera Joža Ráža. Tie sa postupne odhaľujú v jeho dialógu s režisérom Janom Gogolom ml., ktorý podľa vlastných slov dospel k nápadu nakrútiť film vo chvíli, keď „nahádzal svoje životné úspory do barového jukeboxu, aby sa priestorom rozoznel Elán“. Rozhodujúcim podnetom pre Gogolu bola nepochybne aj réžia portrétu Joža Ráža do dokumentárneho cyklu *GEN.sk*. Dlhometrážny dokument mal pôvodne mapovať posledných pár rokov Rážovej kariéry. No keďže avizované „posledné turné skupiny Elán“ prebieha už viac než desaťročie, jeho nakrúcanie sa predĺžilo až na sedem rokov (2011 – 2018). Počas nich sa medzi Gogolom a Rážom vytvorilo priateľstvo, ako ich vzájomný vzťah nazval aj sám protagonista filmu.

Joža Ráža možno okrem iného označiť za tak trochu samotárskeho suveréna, ktorý zo všetkého najradšej číta romány, sleduje televíziu a dôsledne sa vyhýba médiám i akýmkoľvek PR podujatiam. Zdolať jeho povestnú neprístupnosť pomáha Gogolovi práve priateľský vzťah. Režisér sa prostredníctvom získanej dôvery pokúša zistiť, čo vlastne stojí za zvláštnou zmesou budhizmu, kresťanstva a komunizmu, ku ktorej sa Ráž s obľubou a hrdo hlási, a ako to korešponduje s jeho tzv. rockerským spôsobom života. Témy ich rozhovorov sa snaží nápadito evokovať návštevami špecifických miest či lokalít. Kresťanský chrám, planetárium, galéria výtvarného umenia alebo prostredie Tatier ponúkajú podnety na uvažovanie o rozmanitých aspektoch sveta, navyše pomáhajú film dynamizovať. Lenže istá dôležitá stránka Rážovho života ostáva prekvapivo zatlačená do úzadia. Áno, mal to byť film o Jožovi Rážovi, nie o skupine Elán. Tak zneli vyjadrenia tvorcov na margo zvoleného konceptu, ktorým sa chceli vyhnúť suchej rekapitulácii histórie kapely. Ale úplné vytesnenie tejto podstatnej kapitoly Rážovho života predsa len vyznieva dosť nelogicky.

Filmu by iste neuškodila ani väčšia obmena aktérov, ktorí by Rážovi nastavili zrkadlo. Hoci pri konverzáciách s Gogolom pôsobí autenticky, jeho otvorenosť zostáva konštantná. Divák tak nemá jeho správanie s čím porovnávať a nemôže si na Ráža vytvoriť plastickejší názor. Aj keď väčšine zrejme postačí všeobecne známa informácia o jeho sympatiách ku komunistickým režimom a o obdive k Vladimírovi Mečiarovi. Gogola sa snaží potenciál Rážových protirečivých názorov maximálne využívať, mieri na ich slabiny pripravenými otázkami, no vo výsledku to pôsobí skôr dojmom úmyselného vkladania odpovedí do protagonistových úst. Navyše, sám Ráž režisérove pokusy o hlbšie nahliadnutie do jeho vnútra svojimi reakciami často zablokuje: buď preto, lebo odpoveď na položenú otázku nepozná, alebo sa jej vyhne, aby nemusel priznať vlastný omyl či nezmyselnosť presvedčenia, v akom už dlhé roky žije. Napriek tomu sa občas dostavia aj úspešné momenty, napríklad keď si Rážov rehabilitačný tréner pochvaluje, ako jeho pacient bez slova poslúcha príkazy, čo samotný Ráž poprie vyhlásením, že on neposlúcha nikoho.

Korene Rážovej zložitej excentricko-introvertnej osobnosti sa *Večnému Jožovi*, bohužiaľ, nepodarilo odhaliť, ale vďaka svojej kvázi časozbernej forme a nadštandardnému vzťahu medzi tvorcom a protagonistom určite dokáže zaujať niekoľkými situáciami. Ich spontánnosť je však náhodná a veľmi sporadická. Ale aj o tom je dokumentárny film. ◀

Večný Jožo alebo ako som stretol hviezdu (*Večný Jožo aneb Jak jsem potkal hvězdu*, Česko/Slovensko, 2020)

SCÉNÁR A RÉŽIA Jan Gogola ml. KAMERA Petr Vejslík STRIH Ladislav Cmiral ÚČINKUJÚ Jožo Ráž, J. Gogola ml.

MINUTÁŽ 81 min. HODNOTENIE ●●¼ DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 5. 5. 2022

Film *Láska hory prenáša* je trochu lepší ako jeho názov

Romantická komédia s úsmevnou detektívnou zápletkou je dlhometrážnym hraným debutom českého režiséra a spoluautora scenára Jakuba Machala. Film s diváckym potenciálom vznikol s participáciou komerčných televízií a mieri na masové publikum, ktoré prichádza do kina za zábavou. Po tituloch, ako je tento, siahne aj konzument televízneho obsahu. Pre film *Láska hory prenáša* však neplatí, že ho stačí sledovať jedným okom, zápletká je totiž poriadne vyzdobená a nepozornosťou by sa divák obral o dominanty príbehu.

Premisa je na bazálnej úrovni jasná ako facka. V horskom hoteli sa počas vrcholiacej zimnej sezóny stretnú aktéri a účastníci jednej svadby, aby sa láska budúcich manželov spečatila vo veľkom štýle. Háčik je v tom, že do svadobného rána sa všetci zobudia bez ženicha, ktorého sa počas celého dňa márne pokúšajú nájsť.

Expozícia je venovaná šibalskému plánu mladého inštruktora lyžovania – snaží sa zbalit jednu z pravidielných hostiek hotela, do ktorej je už roky platonicky zalúbený. Po odpálení lavíny sledujeme ich toporné stretnutie, nevierohodné zvraty a motivácie, ako aj príkre vzájomné doťahovanie sa.

Našťastie, ich part netrvá príliš dlho. Snežný muž stlačí na klávesnici počítača „bum“, lavína sa zosype druhýkrát a čas sa vráti o pár hodín späť. Dej sa už sústreďuje na svadobčanov, konkrétne na zúfalú nevestu bez ženicha, jej puntičkársku matku, otčima s profesionálnou deformáciou a ďalších pešiakov, ktorí zapadajú do šikovne prekombinovanej šlamastiky.

Po ďalšom pretočení hodinových ručičiek sa dej venuje majiteľovi hotela (Richard Stanke), otcovi nevesty, ktorý zapatrošil ženicha. Garde mu robí verný zamestnanec v podaní Csongora Kassaia: prevtelia sa do nesúrodej dvojice, ktorá napokon zachraňuje pred potopením sa celú loď. Teda celý film.

Treba podotknúť, že každý detail je dôležitý, autori si ho pripravujú, upozornia naň a v správnej chvíli sa k nemu vrátia, aby motív uzavreli. Dokonca aj chlebiček, ktorý nezodpovedá rozmerom, aké požaduje rozmarná matka nevesty, zohráva dôležitú funkciu.

Tejto komédii rozhodne nemožno vyčítať hluché miesta, nedotiahnuté motívy ani stratu kontroly nad vytvoreným filmovým svetom, práve naopak. Vrávi sa, že remeslo má zlaté dno. Škoda len, že film – aj keď režijne, herecky a kameramansky nadštandardne zvládnutý – na toto dno naráža. Rešpektujem žánrovú skratku, hravosť aj nevyhnutnosť pokusu o komerčný úspech, teda zasiahnuť romantikou čo najširšie publikum, ktoré

prichádza na obdobné filmy s konkrétnymi očakávaniami, možno odchované na denníkoch Bridget Jonesovej. No aj napriek snahe prekročiť a ozvláštniť žáner romantickú komédiu film svojho adresáta v zásadných momentoch znechutí presladenými floskulami a naratívny výhybkami.

Aj dialógy sú dokonale vypočítané. Nadväzujú na seba s absolútnou presnosťou, aby pri každej príležitosti trafili cieľ – kontrastovať, vytvárať napätie, odhaliť čo-to o postavách a ich vzťahoch a najmä pobaviť publikum.

Herecké výkony, strih i spôsob rozprávania podliehajú dobre zvolenej expresívnej štylizácii a nebyť myšlienkovitej jednoduchosti, až prázdnoty, ktorú film neprekročil, bola by komédia *Láska hory prenáša* zadostučine-

ním aj pre náročnejšieho diváka. Pre takého, ktorý odychuje napríklad pri prešpekulovaných dobrodružstvách Wesa Andersona, rovnako založených na rýchlych zvratoch, postavených na základoch triviálneho konfliktu. Anderson má však ako jeden z mála tvorcov schopnosť využiť umelé sladidlo, teda kliše, vo svoj prospech.

Happyendom sa naplní názov filmu a možno v ňom nájsť aj tému, totiž problémy, ktoré spúšťajú to najhoršie, čo rodinné vzťahy rokmi absorbovali. Záverečný svadobný obrad je však očístcom, kde si všetci dočkajú opäť nasadia masky, aby sa zmierili – a tomuto filmu to úplne stačí. ◀

Láska hory prenáša (Slovensko/Česko, 2022) RÉŽIA Jakub Machala SCENÁR J. Machala, Jan Studnička, Anna Kruchňová, Michal Baláž KAMERA Nick Kollár STRIH Marek Královský HUDBA Jakub Krajíček HRAJÚ Marek Lamboza, Natália Germani, Richard Stanke, Anna Fialová, Noël Czuczor, Csongor Kassai, Lenka Krobotová, Matej Landl, Ludmila Swanová

MINUTÁŽ 85 min. HODNOTENIE ●●● DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 5. 5. 2022

Tvojazem: Ukáž, čo dokážeš

Celovečerný animovaný film *Tvojazem* prešiel počas realizácie množstvom zmien – od názvu cez výtvarné poňatie postáv a prostredí (v závislosti od zvažovanej technológie) až po celkové vyznenie príbehu. Po desiatich rokoch môže domáce publikum konečne vidieť dielo, za ktorým stojí majoritný produkčný štáb zo Slovenska.

Tvojazem vstupuje do kinodistribúcie za dost náročných podmienok. Uvedeniu filmu aj vzhľadom na jeho formát a dĺžku realizácie už dávno predchádzali isté očakávania, ktorým bude musieť chtiac-nechtiac čeliť. Navyše, počas dvojročnej pandémie si diváci vypestovali isté návyky na alternatívne formy konzumovania audiovizuálneho obsahu, výrazne na úkor kín. A v neposlednom rade je tu ešte aktuálna vojenská invázia do susednej krajiny – tá so sebou priniesla mnoho senzitivnejšie vnímanie i v prípade diel, ktoré by sme za iných okolností považovali za celkom neutrálne.

Výtvarná štylizácia, pre ktorú sa rozhodol režisér Peter Budinský, sa pohybuje niekde na hranici artového a komerčného (resp. rodinného) animovaného filmu. V porovnaní s pôvodným umeleckejším konceptom sa výsledok stáva oveľa prístupnejším širšej verejnosti a spolu s doplnkovými formátmi (knihou a apkou) len zvyšuje svoj potenciál návštevnosti. Rodinné animované hity veľkých hollywoodskych štúdií pracujú veľmi premyslene s výstavbou príbehu, s motiváciami postáv, vyšperkovanými do detailov, ale aj s druhým, prípadne tretím plánom popkultúrnych odkazov – s akýmsi požmurká-

vaním na rodičov detských divákov. Vďaka technologickému rozvoju CGI sa pri ich vizualite naplno využívajú možnosti, aké sa dnes ponúkajú, a tak spolu s dynamickým rozzáberovaním scén prinášajú ohromujúce zážitky, podobné tým z počiatkov kinematografie. Aj preto budú pre film *Tvojazem* vážnou konkurenciou.

Tagline filmu je zmysluplný: hlavný hrdina je nútený vykročiť zo svojej komfortnej zóny a naučiť sa dôverovať ľuďom vo svojom okolí. Tí sú rovnako ako on nedokonali a často žijú v zajatí mylných predstáv o sebe samých. Myšlienkovo *Tvojazem* umne nadväzuje na aktuálne trendy v rodinných filmoch: z perspektívy primeranej detskej mentalite nazerá na témy, ktoré silne rezonujú – napr. rozpad rodiny, klimatické zmeny a energetická kríza, ich vplyv na kvalitu života či duševné zdravie. Lenže o tom, či film dokáže zaujať detské publikum, rozhoduje do značnej miery to, nakoľko mu bude blízka dvojica hlavných postáv – Riki a Ema. Ich stvárnenie má byť čo najprívetivejšie, no jednoznačné sympatie, ktoré sú zárukou udržania pozornosti, u dnešných detí nezbudujú.

Najmä v prvej tretine filmu nie je motivácia Ri-

koho správania dostatočne presvedčivá. Namiesto toho, aby v deji vystupoval aktívne, necháva sa voľne unášať prúdom dobrodružstiev. Väčší dôraz sa pritom kladie na prezentáciu exotizujúceho prostredia – chlapcovho vnútorného sveta, v ktorom sa dajú vyriešiť problémy z toho reálneho. Omnoho pôsobivejšie vyznievajú scény spracované 2D technikou. Oveľa viac sa opierajú o imaginatívnosť bez toho, aby boli na dosiahnutie zrozumiteľnosti odkázané na dialógy. Zrejme aj preto tvorcovia nahradili pôvodné minuciózne vypracované návrhy fantazijných strojov a technických vynálezov síce generickejšími, no vo výsledku kompaktnějšími kulisami. Prospelo to i celkovej atmosfére deja, do ktorého navyše vstúpili nové vtipné skeče i postavy – svetielkujúci lumináti alebo zábavný opičiak Tidling.

O niečo menej spojitou pôsobia scény, kde sa hovorí o neprítomných otcoch Rikiho aj Emy. Film sa však za celý čas nedostane za hranicu vecného konštatovania

stavu, takže výskyt tejto psychologizujúcej línie de facto stráca opodstatnenie a zbytočne spomaľuje dynamiku rozprávania. Podobne je to aj pri alúziách na súčasnú spoločenskú realitu, ktorá do príbehu z času na čas prenikne (napr. v zmienke o prípravách na vojnu), ale nenájde v ňom žiadne ďalšie funkčné využitie. Takéto aktualizačné momenty môžu navyše detského percipienta iba nežiaduco stresovať.

Význam filmu *Tvojazem* pre formovanie domácej animovanej scény bude možné objektívnejšie posúdiť až o niekoľko rokov. Už teraz je však zrejmy jeho prínos pre jej postupnú emancipáciu – pre hľadanie a vytváranie nových možností. Na jednej strane ide o prvý projekt svojho druhu, ktorý vznikol ako majoritne slovenský, a na strane druhej je to ukážka efektívnej spolupráce s etablovanými západoeurópskymi partnermi a využitia technológií, ktoré sa stali vďaka nim dostupnými. ◀

Tvojazem (Slovensko/Belgicko/Česko, 2022) REŽIA Peter Budinský SCENÁR Katarzyna Gondek, Peter Budinský, Barbora Budinská, Phil Parker, Patrik Pašš ml. STRIH Douglas Boswell, Arthur Uberti, Jan Hameeuw HUDBA Martin Hasák ANIMÁCIA Radek Růžička, Peter Budinský MINUTÁŽ 85 min. HODNOTENIE ●●●¼ DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 26. 5. 2022

Rodinné konštelácie podľa Céline Sciamma

Po úspešnej kostýmovej romanci *Portrét ženy v plameňoch* (2019) sa francúzska režisérka Céline Sciamma (zdanlivo) vracia do súčasnosti a k detským hrdinkám vo filmovej „jednoaktovke“ *Malá mama*.

Po smrti starej mamy navštívi osemročná Nelly dom, kde kedysi žila nielen jej stará mama, ale vyrastala v ňom aj jej mama Marion. Je takmer prázdny. Stará mama dožila v domove seniorov alebo dlhodobo chorých (neviete to presne a ani to nepotrebujeme vedieť), takže zo stroho zariadeného príbytku stačí vypratať len skriňu a detskú izbu. No Nellina mama nezvláda nápor spomienok na minulosť a na tretí deň z rodného domu ujde. Keď sa Nelly zobudí, v kuchyni nájde namiesto nej svojho otca.

Nečakanú neprítomnosť mamy jej kompenzuje stretnutie v lese za domom: Nelly tu objaví dievčatko, ktoré až na pár drobností vyzerá presne ako Nelly. Má osem rokov, žije s mamou a má pred sebou operáciu bedrového kĺbu. Volá sa ako Nellina mama – Marion. Nelly tak dostane jedinečnú šancu zistiť, akým dieťaťom bola kedysi jej mama, ale aj možnosť uvedomiť si, že mamine smútky vôbec nemusia súvisieť s ňou. Boli tu vždy a patria len Marion. A možno aj Nelly... ale inej, pretože tak sa volala aj mama jej starej mamy.

Francúzska filmárka Céline Sciamma má vzácnu schopnosť nenásilne odhaľovať introvertné vnútra svojich postáv. Má aj dar stvárniť svoje témy výsostne filmovo, cez pohľady, letmé gestá a situácie, ale i cez majstrovsky dávkované informácie v dialógoch. Jej debut *Akvabely* (2007) je strhujúcou queer drámou o prvých láskach, dospievaní a nastavovaní i prekračovaní osobných hraníc. Vo filme *Tomboy* (2011) otvára cez hru prevlekov tému rodovej identity a ukazuje súrodeneckú súdržnosť. V dievčenskom „buddy“ filme *Girlhood* (2014) zase dáva priestor mládeži z parížskych predmestí a šancu uspieť francúzskym (ne)herečkám čiernej pleti. V *Portréte ženy v plameňoch* (2019) napokon všetky motívy a témy podčiarkne a sčíta: je tu hra pohľadov, ženské priateľstvá a láska aj krehkosť a zároveň odolnosť hrdiniek.

V najnovšom filme *Malá mama* sa však spočiatku

zdá, že väčšinu tromfov i trofejí z predošlých diel režisérka pred divákmi ukryla. Naratív oholila na kosť. Postavy i prostredia zredukovala na striktné minimum. Film trvá len čosi vyše hodiny a vlastne sa v ňom toho neodohrá veľa: je tu tichá samota dieťaťa, zdanlivo bežné rozhovory s mamou a otcom, spontánny vznik priateľstva, príprava palacínok, oslava narodenín či kostýmové hry na vzťah a rozdelenie rodiny. A napokon plavba okolo pyramídy v jazere. No v týchto nenápadných situáciách sa stanú zásadné, priam zázračné veci. Céline Sciamma tu totiž vytvára magický priestor, v ktorom sa liečia neviditeľné zranenia, dá sa bezpečne vyrovnáť so stratou a rozlúčiť s tými, čo tu už nie sú, ako aj zakúsiť radostné, bezpodmienečné prijatie mamou bez toho, aby tá musela byť v role matky.

Nie je náhoda, že Sciamma obsadila do hlavných úloh filmu „zrkadlové“ sestry – jednovaječné dvojčatá. Náhoda nie je ani to, že dala filmovému priestoru zrkadlovo súmerný pôdorys: les spája dom z minulosti s domom z budúcnosti. A už vôbec nie je náhoda, že mobilár, hračky, hry alebo kostýmy plávajú vo zvláštnom bezčasí: sú „súčasný“, no odkazujú na 80., 70. či dokonca 60. roky 20. storočia, prípadne na čosi, čo možno označiť ako abstraktný časopriestor rodiny. Céline Sciamma pred nami totiž inscenuje systém, rodinnú konšteláciu, v ktorej sa črtá transgeneračne prenášaný vzorec správania a neutralizuje sa zahmlená, nie celkom jasne definovaná trauma. Prázdnosť tohto systému priam pozýva dosadiť si doň vlastné rodinné vzorce i zranenia. Nie každý dokáže túto hru prijať, nie každý nutne začíti, o koľko v nej ide. No aj bez toho ponúka *Malá mama* veľa: clivotu i spontánnu radosť dievčatiek či nenápadné „tajné skratky“ do predošlých režisérkiných filmov v podobe pyramídy alebo slov pesničky „z budúcnosti“, ktoré sú vlastne z minulosti. A najmä dokonalú zovretosť širšieho filmového priestoru. ◀

Malá mama (*Petite maman*, Francúzsko, 2021) SCENÁR A RÉŽIA Céline Sciamma KAMERA Claire Mathon

HUDBA Jean-Baptiste de Laubier STRIH Julien Lacheray HRAJÚ Joséphine Sanz, Gabrielle Sanz, Nina Meurisse, Stéphane Varupenne, Margot Abascal MINUTÁŽ 72 min. HODNOTENIE ●●●●● DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 5. 5. 2022

O čom je ACE Producers Workshop?

Produčenský tréning organizovaný sieťou ACE Producers existuje už od roku 1993 a patrí k najvýznamnejším tréningovým programom zameraným na vzdelávanie producentov, rozširovanie ich kontaktov a podporu medzinárodných koprodukcii v európskej kinematografii. Od jeho vzniku ho absolvovalo viac ako 250 producentov zo 45 krajín sveta, tento rok sa uskutočnil už jeho 31. ročník.

V programe ide o sériu workshopov, tréningových modulov a individuálnych konzultácií s cieľom pomôcť producentom nielen pri vývoji projektov s ambíciou medzinárodných koprodukcii, ale aj pri zdokonaľovaní ich schopnosti komunikovať a viesť tím, prípadne manažovať svoju spoločnosť. Program pozostáva z troch projektových stretnutí (október, november, apríl) a priebežných online konzultácií počas celého polroka. Zúčastniť sa na ňom môžu producenti, ktorí boli hlavnými producentmi minimálne jedného filmu pre kiná a zároveň majú ďalší projekt v ranom štádiu vývoja. Hoci sa tieto podmienky môžu zdať prísne, musím povedať, že je to veľmi dôležité, pretože celý workshop je koncipovaný predovšetkým ako výmena skúseností a nadväzovanie nových kontaktov a až potom ako vzdelávanie producentov.

Ako filmoví producenti sme zvyknutí neustále prezentovať svoje projekty a tvorcov, s ktorými spolupracujeme, ale často zabúdame na prezentáciu svojej osoby. To sa potvrdilo hneď na prvom stretnutí v Nórsku, kde sme sa v rámci zoznámenia mali krátko predstaviť. Pre takmer každého z 18 účastníkov bola sebaaprezentácia neprirodzená, pre niektorých až nočná mora. Väčšinou sme skromní, vieme predstaviť projekty a autorov, s ktorými pracujeme, ale nevieme prezentovať svoje úspechy. Máme pocit, že úspechy patria filmom a ich tvorcovi, a nie producentovi. A pritom to, že sa film realizuje, dokončí a uvedie, je často práve zásluha producenta, jeho vkusu a skúseností.

Úvodná aktivita nastolila atmosféru celého workshopu: poňali sme ho ako producentovú terapiu. O filmových producentoch sa zväčša hovorí ako o úspešných tvorcoviach a podnikateľoch – vyrobili kvalitné filmy, ktoré vyhrali neskutočný počet cien a boli uvedené na svetoznámych festivaloch, ale len málokto z nás pripustí, že nie všetko sa vždy podarí na sto percent alebo že má problém so štábom a s autormi či s koproducentmi. No práve otvorená diskusia o týchto problémoch producentov posúva.

Dôležitým elementom workshopu je vývoj nového projektu, ktorý ostatní čítajú a dávajú naň spätnú väzbu. Tá môže pomôcť projekt posunúť správnym smerom

a zároveň ukáže, ako prezentácia projektu pôsobí na nezainteresovaných profesionálov. Na druhom workshope sme predstavili aj finančný plán projektu a mali sme i možnosť rozvíjať ho s bývalými absolventmi programu, ktorí majú niekoľkoročné skúsenosti a za sebou desiatky koprodukčných filmov.

Na poslednom workshope sme sa venovali marketingu a riadeniu produkčnej spoločnosti, najmä ekonomickému, ale jeho súčasťou bolo aj tréningovanie líderských schopností a komunikácie s tímom, s autormi, so spolupracovníkmi. Dôležitou súčasťou programu bola aj mediácia a riešenie konfliktov a problémov, s ktorými sa v našej praxi stretávame.

Sieť ACE Producers poskytuje na záver každého tréningového programu možnosť stretnúť sa s absolventmi programu a členmi siete ACE, prejsť si s nimi prípadové štúdiá úspešných projektov európskych koprodukcii a získať praktické rady a odporúčania, ktoré sa odovzdávajú len medzi členmi siete ACE. Tento rok sme sa venovali prípadovej štúdiu nemeckého veľkofilmu *Spencer* s rozpočtom viac ako 15 miliónov eur. O svoje producentské skúsenosti sa s nami podelila významná poľská producentka Ewa Puszczyńska, držiteľka Oscara za film *Studená vojna* a niekoľkých ďalších významných cien za svoje filmy.

V otvorenej a tvorivej atmosfére sme prežili tri intenzívne týždne, počas ktorých sme sa skutočne stali jednou producentovskou rodinou – rodinou, ktorá si pomáha a radí, aj sa skritizuje, keď niečo nie je v poriadku, ale hlavne sa o seba zaujíma. A to je asi to najdôležitejšie, čo som si z ACE Producers Workshopu odniesol, svoju novú producentovskú rodinu, na ktorú sa môžem obrátiť, keď budem mať problém, a nemusím sa pred ňou tváriť, že som dokonalý a všetko zvládam bez problémov. ◀

— text: Jana Dudková / filmová teoretička —
 foto: archív SFÚ / Vladimír Vavrek —

16

A on raz zabije aj teba...

V tejto rubrike sa postupne vraciame k filmom, ktoré sa umiestnili v našej ankete **Film.sk – slovenský film storočia**, a pripomíname kompletnú dvadsiatku od posledného filmu po prvý. Snímku, ktorá skončila na 16. mieste, predstavuje filmová teoretička Jana Dudková. V rámci cyklu projekcií k ankete film uvedie 16. a 17. júna bratislavské Kino Lumière.

Šesťdesiate roky boli v slovenskom filme okrem iného aj obdobím prehodnocovania postoja k druhej svetovej vojne i vojne ako takej. *Zbehovia a pútnici* Juraja Jakubiska sú svojho druhu vyvrcholením tejto tendencie. Jakubisko, vychádzajúc z poviedky Ladislava Ťažkého *Vojenský zbeh*, nakrútil najprv stredometrážny televízny film *Zbehovia* o mladom rómskom dezertérovi z rakúsko-uhorskej armády. Ten bol uvedený na benátskom Bienále, no neskôr ho Jakubisko skrátil a pridal k nemu poviedku *Dominika*. Opäť siahol po Ťažkého literárnej predlohe, tentoraz po románe *Pivnica plná vlkov*. V poviedke uplatnil neobvykle negatívny obraz partizánov a sovietskych vojakov (vyskytuje sa v nej pokus o znásilnenie mladej dievčiny, alkoholizmus, krádeže i vraždenie). Na scenári oboch poviedok spolupracoval Jakubisko priamo so spisovateľom, no film napokon ukončil celkom originálnou poviedkou *Pútnici*, ktorú napísal spolu s Karolom Sidonom. Tá sa ako jediná neopiera o skutočnosť, ale v duchu post-apokalyptického sci-fi rozpráva príbeh Smrti a mladej dievčiny – zvláštnej dvojice, ktorá sa vydáva naprieč spustošenou krajinou, aby spoločne pátrala po posledných ľuďoch na Zemi.

Jakubisko tak spojil „povolené“ pochybnosti o zmysle vojny, postrehy o krutosti rakúsko-uhorskej armády a nechuti naverbovaných mladých mužov bojovať za jej ciele s rovnako krutým obrazom dvoch ďalších vojen. Jedna je skutočná, druhá vymyslená. No hoci je len fiktívna, zreteľne odkazuje na neustále prítomnú hrozbu nukleárneho konfliktu. Je teda podobne aktuálnym komentárom dobového kontextu, akým je aj povestná vsuvka s dokumentárnymi zábermi z okupácie Československa vojskami Varšavskej zmluvy, ktoré vstúpili na jeho územie práve v čase nakrúcania filmu. Aj to, samozrejme, významnou mierou prispelo k rozhodnutiu vtedajšej moci uložiť film do trezoru, odkiaľ bol uvoľnený až v roku 1989.

Spomedzi ostatných trezorových filmov ho však istým spôsobom vyčleňuje veľmi neobvyklá, vizuálne bohato nasýtená forma, ako aj spôsob, akým ideologicky uchopuje tému. Reálne vojny sú v ňom vnímané ako explózie krutosti, rabovania a ponižovania, ktoré v tretej poviedke vedú až k zániku ľudstva. V nej zomiera aj postava Smrti, opustená Bohom i ľuďmi. Smrť sa stáva Kristom, volá otca, ktorý ju opustil, až napokon pochopí, že človek, ktorého stvoril Boh, Boha sám zabije. Ale kým sa to stane, krutosť sa nečakane snúbi s erosom v odvážne surreálnych scénach, ako je povedzme tá zo záveru prvej poviedky, kde dvaja mŕtvi muži spadnú jeden na druhého, akoby spolu v tej chvíli kopulovali.

Ako ideologické východisko si Jakubisko volí paralelizmus, v rámci ktorého kladie krutosti jednej armády vedľa krutostí obyčajných ľudí či príslušníkov nepriateľskej armády: pustošenie partizánov a sovietskych vojakov tak definitívne ukončí až masaker po príchode Nemcov, v prvej poviedke sa zase najväčšej krutosti a ľudského ponižovania dopúšťajú paradoxne dedinčania, ktorí sa vydávajú rabovať a lynčovať miestneho gazdu s jeho manželkou. Malé deti lynčujú batoľatá, dospelí sa masakrujú navzájom.

Jakubisko bol nielen režisérom a spoluautorom scenára všetkých troch poviedok, ale aj ich kameramanom. Film vyniká dynamickou kamerou a strihom, skokmi z jednej scény do druhej, prenikavou farebnosťou. Striedajú sa v ňom rôzne farebné polohy, ale aj čiernobiele zábery s farebnými. Na zvýraznenie kontrastov používa Jakubisko masky, ktoré (najmä v prvej poviedke) skresľujú realistickosť a dodávajú postavám mŕtvoly zelený nádych. V dôraze na dynamickú, subjektívnu kameru, ale aj na exponovanú farebnosť kostýmov a masiek sa Jakubisko inšpiroval Sergejom Paradžanovom. Na jeho *Tiene zabudnutých predkov* odkazuje aj niektorými konkrétnymi zábermi z poviedky *Zbehovia*. Okrem vplyvu Paradžanova upozorňovali talianski kritici po uvedení filmu v Benátkach aj na vplyv Felliniho, ktorý Jakubisko svojou nasledujúcou tvorbou jednoznačne potvrdil. Antiiluzívne prvky, akými sú priznané používanie červenej farby namiesto krvi či zrkadiel namiesto slnečných lúčov, surreálne výjavy s lietajúcim perím či postapokalyptickou krajinou nezáväzujú odstup, ale priamo sugestibilitu filmu. To sa týka aj náhleho vpádu dokumentárnej reality v podobe spomínaných záberov z invázie v roku 1968. Napriek fragmentárnosti a často takmer iracionálnemu strihu patria *Zbehovia a pútnici* medzi najucelenejšie a významovo najvyváženejšie diela Juraja Jakubiska, ako aj celej slovenskej kinematografie.

Hľadanie uhla pohľadu

Profesor Václav Macek absolvoval štúdium filmovej a divadelnej vedy na Karlovej univerzite v Prahe. Od roku 1993 bol vedúcim Katedry filmovej vedy na Filmovej a televíznej fakulte VŠMU. Je autorom publikácií o osobnostiach slovenského filmu, ako sú Elo Havetta, Dušan Hanák, Štefan Uher či Ján Kadár, a je spoluautorom Dejín slovenskej kinematografie. Popri filme sa zaoberá fotografiou, okrem iného založil podujatie Mesiac fotografie.

Filmovej histórii sa venujete už niekoľko desaťročí. Máte sklon bilancovať?

— Nie, vždy sa pozerám dopredu. Keď niečo uzavriem, zvyčajne to odsuniem na bok a už sa k tomu viac nevrátim. Robím to cielavedome. Sú však aj projekty, ku ktorým som sa musel vrátiť. Donútili ma okolnosti. Napríklad *Dejiny slovenskej kinematografie*, na ktorých pracujem práve teraz. Ak by o ne prejavila záujem mladšia generácia, už by som tú potrebu necítil. Nestalo sa to, no ja si myslím, že je to potrebné a nemôžem to ignorovať. Uplynulo už skoro tridsať rokov, odkedy sme sa s Jelenou Paštékovou pokúsili dejiny zosumarizovať po prvý raz. Moji kolegovia – filmoví historici – sa zvyčajne sústreďujú na parciálne témy. Veľký obraz, niečo ako panoráma, tu stále chýba. Ak si zoberiete výskum po roku 1989, nájdete v ňom veľa detailných pohľadov, ale celkový kontext vývoja abscentuje.

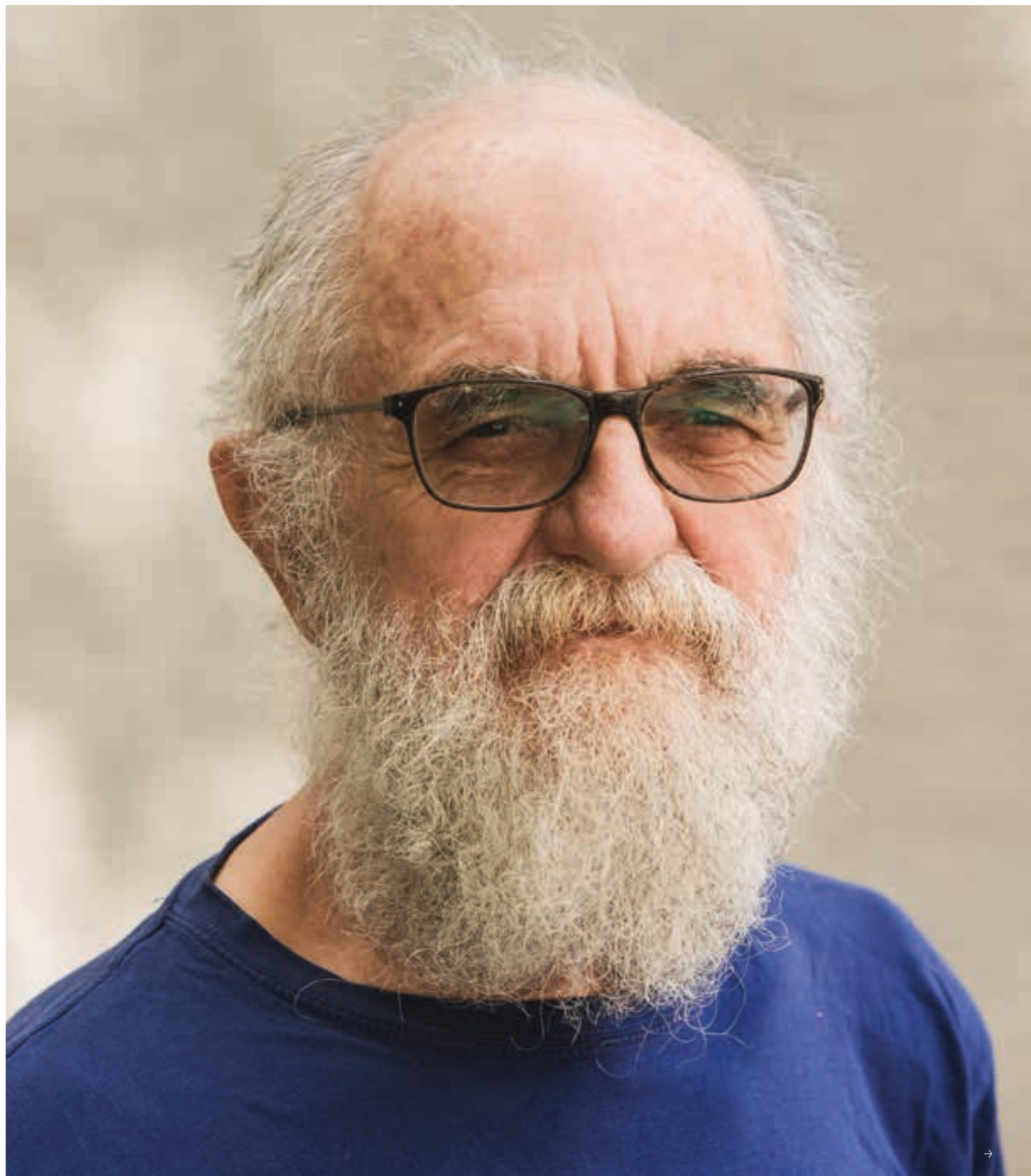
Fotografia a film – zaujímali ste sa o obe umelecké odvetvia vždy súbežne?

— Najskôr to bol film. Hovorím o začiatku 70. rokov. Mój kamarát Vilo Sýkora študoval na VŠMU scenáristiku a ja som s ním navštevoval školské projekcie v SFÚ. Vďaka tomu som videl množstvo klasických filmov. Bola to pre mňa výborná škola, spolu s projekciami

vo filmovom klube. Vo svojom zamestnaní v ObKaSS-e som sa potom venoval amatérskeho filmovému hnutiu, fotografii a výtvarnému umeniu. Podarilo sa mi presadiť, aby na Trnávke vznikla galéria. A vtedy som viac prenikol do sveta fotografie. Naďalej som sa venoval filmu, najmä formou písania recenzií, ale môj záujem nebol veľmi intenzívny. To prišlo až neskôr, keď som v roku 1986 nastúpil na študijný pobyt do SAV a stal sa štipendistom výskumu dejín slovenského filmu.

Film ani písanie o filme sa v období pred novembrom '89 nedali oddeliť od politiky. Máte aj vy skúsenosti s cenzúrou?

— V 80. rokoch sa cenzúra sústredila na dominantné kanály – televíziu, rozhlas, denníky. Šéfredaktori museli pravidelne chodiť na ÚV po pokyny, čo sa musí publikovať a čo sa, naopak, publikovať nesmie. Inde sa to až tak nekontrolovalo. Samozrejme, keď som počas svojho pôsobenia v ObKaSS-e chcel urobiť výstavu, išlo to cez riaditeľa a národný výbor. Bolo to však na úrovni „meštiak pozerá na umenie“, čiže keď niečomu nerozumel, výstavu zakázal, aj keď v tom nebolo nič ideologické. Ale napríklad také blany, pomocou ktorých sa rozmnožovali texty, boli číslované a museli sa archívovať. Existovala kontrola, ale nie ideologická cenzúra.

„To, že je reflexia umenia potrebná a užitočná, je jednoducho fakt, ale nie všetci tvorcovia ho akceptujú.“

Študovali ste na Karlovej univerzite v Prahe. V Česku odbor filmovej vedy nie je doteraz súčasťou filmových škôl. Ako vnímate rozhodnutie začleniť odbor na Filmovú a televíznu fakultu VŠMU?

— Myslím, že sme mali veľké šťastie, keď sme sa uchytili na VŠMU. Bolo to aj vďaka vtedajšiemu dekanovi Martinovi Slivkovi. Mal pre vedu veľké porozumenie, keďže sa spolu so Stadtruckerom, Paštěkom a Mihálíkom venovali teórii umenia v 70. rokoch. Vrátili odbor z filozofickej fakulty na umeleckú školu. Kľúčové je, že študenti majú možnosť vidieť film aj z druhej strany. Potom to nie je iba o interpretácii, ale rozumejú aj tomu, ako dielo vzniká. Napokon, najlepšimi kritikmi umenia boli vždy praktici. Aj naši študenti sa často uplatnia mimo teoretickej praxe, napríklad Maroš Hečko alebo Ivan Ostrochovský.

Francúzska nová vlna je takisto úzko spojená s filmovou teóriou...

— Päťdesiate roky vo Francúzsku boli výnimočným obdobím. To, že sa režiséri dnes nezaujímajú o teóriu, je celkom legitímne. Majú kolegov, napríklad dramaturgov, ktorí ich usmernia. Ak má niekto vo verejnom priestore autoritu a napíše štúdiu alebo kritiku, tvorca, ktorý sa chce zlepšovať a posúvať ďalej, vstúpi s týmto teoretikom do dialógu. Každý má svoje miesto, svoje publikum. To, že je reflexia umenia potrebná a užitočná, je jednoducho fakt, ale nie všetci tvorcovia ho akceptujú. SFTA prestala podporovať Ceny Petra Mihálíka a panelové diskusie o slovenskom filme. Aj to je fakt. Ale na druhej strane udelila cenu Jelene Paštěkovej.

V 60. rokoch, ale aj v období normalizácie bola komunikácia medzi tvorcami a teoretikmi oveľa intenzívnejšia. A teraz mám na mysli tých prorežimných.

— Podľa mňa to bola generačná záležitosť. S Lehutom si rozumeli starší filmári, my sme si rozumeli s tvorcami generácie okolo Balca či Šulíka. Vo filmovom klube sa robili projekcie spojené s hodnotením filmov bez servítok. Spomínam si, ako mi niekto opísal príhodu so Štefanom Uhrom. Po projekcii filmu *Šiesta veta* prišla silná kritika. Uher sa naštvál, ale potom priznal, že to musí zniesť, keďže je za to platený. Nevie, či to bolo okolnosťami, ale čo sa vtedy povedalo, malo väčšiu váhu než teraz.

Čo sa zmenilo po roku 1989?

— Má to dve roviny. Vo filme môžeme za zlomový považovať až rok 1991. Dovtedy ešte dobíhali filmy rozpracované v minulosti. O skutočnej zmene sa dá hovoriť až vtedy, keď Biermann s Patzakom urobili *Rošádu*, financovanú zo súkromných zdrojov. Na poli filmovej teórie sa okamžite začali zaplňať biele miesta. Konečne sme mohli robiť naplno a bez obmedzení. Pustili sme sa do *Dejín slovenskej kinematografie*, vznikla katedra filmovej vedy, začalo sa publikovať, no a s rastúcim objemom textov postupne pribúdali rôzne periodiká. Pre filmovú teóriu,

najmä pre filmovú históriu bol zásadný už rok 1990. Takže rozdiel medzi tvorbou a teóriou bol dosť zásadný.

Aké boli začiatky katedry?

— Už som spomenul dvojicu, ktorá bola pre vznik katedry zásadná – Martin Slivka (v tom čase dekan školy) a Ivan Stadtrucker. Ten pozval na katedru ako pedagógov bývalých študentov Petra Mihálíka – Martina Ciela a Martina Šmatláka. Zostal tam aj Vlado Mlčoušek, prišiel Richard Blech. Ku generácii študentov Petra Mihálíka sme sa potom pridali my s Jelou Paštěkovou a postupne sa na škole vychovala nová generácia, ktorá sa po absolvovaní štúdia vrátila na školu učiť. Bola to Katarína Mišíková, Jana Dudková a ďalší. Katedra teda vznikla preto, lebo ľudia, ktorí školu zakladali, chápali, aká je filmová veda dôležitá. Po rokoch došlo potom prirodzene k výmene generácií.

Tak ako všetky odbory aj katedra filmovej vedy musela reagovať na zmeny (nielen) v domácom filmovom prostredí.

— Mne sa páči, aké majú študenti široké uplatnenie. Náš absolvent robí v Národnom osvetovom centre, ďalší sú v Slovenskej akadémii vied, iní učia, niektorí aj mimo VŠMU, ďalší si založili distribučné spoločnosti alebo pracujú na festivaloch. Pomohlo by, keby bolo viac ľudí v oddelení vedy a výskumu SFÚ. To sú miesta, kde by sa naši absolventi mohli ideálne uplatniť. Takže áno, uplatnenie je široké, ale územie, ktoré bolo kedysi výlučným pôsobiskom filmovej vedy, by sa malo rozšíriť adekvátne dnešným potrebám.

Aká je budúcnosť filmovej teórie v našom prostredí? Povedzte také otváranie kontroverzných tém z histórie?

— Určite je potrebné. Keď som v roku 1997 písal *Dejiny slovenskej kinematografie*, vychádzal som z toho, že boli na jednej strane manipulátori, na druhej strane obeť. Dnes to už vnímam inak. Oveľa presnejšie sa zdá hovoriť o istej symbióze. Každý bol toho súčasťou. Jednému dramaturgovi povedali, že ho na Kolibu vezmú, len ak vstúpi do strany. Nevstúpil, ale cez kamaráta si vybavil aspoň členstvo v SZM, a tak ho nakoniec zobrali. V tom je tá ohavnosť doby – bol to skvelý dramaturg, ale aby mohol robiť filmy, musel najprv skloniť hlavu. Vždy ide o to, ako sa na veci pozeráme. Niektoré diela tak zrazu získavajú na význame. Predtým ma niektoré filmy až tak nezaujmali, považoval som ich za stredný prúd, málo experimentátorské. Teraz som si viackrát pozrel *Signum laudis* a je to skvelý film. Bolo len potrebné poznať pravidlá ich hry. Nemôžeme povedať, že všetko, čo vzniklo za komunizmu, je zlé. Nebudeme počúvať Šostakoviča, lebo komponoval za Stalina? Teraz máme príležitosť na reinterpretáciu a hľadanie iného uhla pohľadu. ◀

— text: Denisa Jašová / doktorandka
Katedry audiovizuálnych štúdií FTF VŠMU —
foto: archív SFÚ —

MAXIMILIÁN NITRA

Piateho júna si pripomenieme sté výročie narodenia scenáristu, dramaturga a spisovateľa Maximiliána Nitru.

Len hĺstka osobností slovenskej kinematografie sa popri úspešnej profesionálnej tvorbe venovala aj rozvoju slovenského amatérskeho filmového prostredia a málokto tak aktívne a s takým zápalom ako práve Nitra.

Napokon, jeho početné príspevky v časopise *Výtvarníctvo, fotografia, film* tvoria základ teoretickej a kritickej základne slovenského amatérskeho filmu.

Maximilián Nitra sa narodil 5. júna 1922 v Lučenci a pred vstupom do profesionálnej filmovej tvorby v roku 1948 študoval tri roky na Právnickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. V Slovenskom filme začínal prácou na spravodajských filmoch, avšak veľmi rýchlo presedlal na hraný film – už v roku 1949 spolupracoval s Ivanom Bukovčanom, Jánom Kadárom a Vratislavom Blažkom pri tvorbe námetu a scenára ku Kadárovmu filmu *Katka*. Tento film je v Nitrovej scenáristickej kariére významný nielen pre prívlastok debutový, ale aj preto, že pre potreby písania scenára Nitra absolvoval dvojmesačný pracovný pobyt v závode Tatravit vo Svite, aby sa lepšie oboznámil s podmienkami a atmosférou v prostredí priemyselného závodu, ktorý je dodnes stálicou podtatranského priemyslu. Vo filme potom dostal i menšiu hereckú rolu.

S Ivanom Bukovčanom spolupracoval aj pri tvorbe scenára k filmu *Mladé srdcia* (1952) Václava Kubáška. Nasledovali snímky *Štvorylka* (1955) režisérskej dvojice Jozefa Medveďa a Karola Kršku a *Čert nespí* (1956) dvojice Petra Solana a Františka Žáčka, na ktorých sa ešte o scenáristický kredit delil so spolupracovníkmi. Prvá Nitrova samostatná scenáristická práca prišla v roku 1960, keď napísal scenár k filmu *Skalní v ofsajde* Jána Lacka. Najplodnejším scenáristickým a dramaturgickým obdobím Maximiliána Nitru boli 70. a 80. roky, keď už ako samo-

statný scenárista a dramaturg spolupracoval na filmoch ako *Sebechlebskí hudci* (1975) Jozefa Zachara, *Červené víno* (1976) Andreja Lettricha či *Demokrati* (1980) Jozefa Zachara. V závere kariéry si v spolupráci s Katarínou Klačanskou vyskúšal i žáner rozprávky vo filme *Plavčík a Vratko* (1981) Martina Ťapáka.

Okrem písania námetov, scenárov a dramaturgických plánov sa Maximilián Nitra venoval aj písaniu teoretických textov, príručiek a publikácií o amatérskom filme. Medzi najvýznamnejšie patrí *Pozor, nakrúcame! Praktická príručka pre kinoamatérov* (1961), ktorú napísal spolu s Ladislavom Noelom a Františkom Lančaričom. Vyšla vo vydavateľstve Práca, jeho ďalšiu publikáciu *Réžia amatérskeho filmu* (1968) vydal Osvetový ústav. Koncom 50. rokov uverejňoval jeho články časopis *Ľudová tvorivosť*, kde sa venoval recenzovaniu kníh (*Amatér nakrúca film. Príručka pre ľudových filmárov* Vladislava Garaja), tematike rodinného filmu a jeho vymedzeniu voči amatérskemu filmu (*Filmovať v rodine?*). V 60. a 70. rokoch už prispieval do časopisu, medzitým premenovaného na *Výtvarníctvo, fotografia, film*, kontinuálne; išlo najmä o praktické rady a explikácie týkajúce sa písania scenára (*Pracovný scenár filmu, Čo nakúpiť, čo uvariť?*), filmovú kritiku a scenáristiku amatérskeho filmu (*Chúlostivé zábery, Scenár a žáner*). ◀

— text: Erik Binder / filmový teoretik —
foto: archív SFÚ / Anton Podstraský —

VÁCLAV RICHTER

V júni tohto roku si pripomínáme sté výročie narodenia významného slovenského kameramana Václava Richtera. Pracoval ako pomocný režisér Karola Kršku a v 50. a 60. rokoch minulého storočia ako kameraman dokumentárnych a hraných filmov. Jeho dielo by bolo určite obsiahlejšie, keby nezomrel v roku 1969 ako štyridsaťšesťročný.

Václav Richter sa narodil 27. júna 1922 v juhočeskej obci Klatovy. Vyučil sa vo Filmových laboratóriách firmy Favorit-Film v Prahe a po skončení štúdia sa presťahoval na Slovensko, kde začal pracovať ako asistent kamery v spoločnosti Nástup. V pozícii pomocného kameramana spolupracoval s Karolom Krškom na niekoľkých krátkych filmoch, neskôr sa zúčastnil na nakrúcaní filmu *Hanka sa vydáva*, ktorý zostal napokon nedokončený. Zlom v jeho kariére prišiel v roku 1948, keď sa stal druhým kameramanom filmu *Vlčie diery* režiséra Paľa Bielika. V legendárnej vojnej snímke si aj zahral menšiu úlohu českého partizána. Pod Bielikovým vedením potom pracoval ako druhý kameraman aj na jeho tendenčne ladených filmoch *Priehrada* (1950) a *Lazy sa pohli* (1952).

Richterove začiatky vo funkcii hlavného kameramana sa spájajú s dokumentárnou tvorbou. V priebehu 50. rokov nakrúcal s viacerými poprednými režisérmi – s Petrom Solanom spolupracoval na filme *Trať voľná* (1955) a so Štefanom Uhrom vytvoril hned tri dokumenty: *Učiteľka* (1955), *Ľudia pod Vihorlatom* (1956) a *Tu kráčajú tragédie* (1957). Z Richterovej bohatej kameramanskej produkcie sa však žiada spomenúť aj ďalšie krátkometrážne a stredometrážne snímky, napr. *Slovenské ľudové tance* (r. Dimitrij Plichta, 1951), *Stredoeurópsky pohár* (r. Štefan Uher a Ján Beer, 1955), *Kysucký lekár* (r. Ján Beer, 1956), *Na hornom toku* (r. Vlado Kubenko, 1957), *Ľudia na vode* (r. Martin Hollý, 1958), *Akcia 37* (r. Martin Hollý, 1959) alebo *Nezablúdil* (r. Viera Polakovičová, 1962).

V roku 1958 nastúpil do Štúdia hraných filmov, kde sa stal hned hlavným kameramanom. Odvtedy sa podieľal na vzniku viacerých významných slovenských celovečerných filmov. Prvú príležitosť v hranej tvorbe

dostal pri nakrúcaní stredometrážneho filmu *Prvák*, ktorý v roku 1959 režíroval Vladislav Pavlovič. O rok neskôr sa stretla s veľkým diváckym úspechom dnes už legendárna komédia Jána Lacka *Skalní v ofsajde* o trojici bratislavských fanúšikov, ktorí sa snažia za každú cenu získať vstupenky na futbalový zápas proti Brazílii. Na základe predchádzajúcich skúseností z dokumentárnej tvorby si ho krátko nato vybral pre svoj hraný debut aj Štefan Uher. No dráma *My z deviatej A* (1961) z prostredia základnej školy pôsobila vo výsledku (možno sčasti aj pre Richterovu kameru) až príliš melancholicky. Pre Uhru išlo najmä o praktickú prípravu na kľúčové dielo československej novej vlny *Slnko v sieti* (1962), na ktorého vzniku potom spolupracoval už s kameramanom Stanislavom Szomolányim.

Richterovi sa naskytlí aj ďalšie zaujímavé príležitosti. Klasickú detektívku *Smrť prichádza v daždi* s dvojicou kriminalistov v podaní Ladislava Chudíka a Viliama Polónyho nakrútil v roku 1965 s režisérskom Andrejom Lettrichom. Film vznikol podľa scenára Lettrichovho dvorného scenáristu Jozefa A. Talla, inšpirovaného štýlom svetoznámej Agathy Christie. *Údolie večných karaván* z roku 1968 umožnilo Václavovi Richterovi vykročiť aj trochu experimentálnejším smerom. Moderná hudobná rozprávka s netradične riešenými kulisami bola pokusom režiséra Miroslava Horňáka prerozprávať dej prostredníctvom hudby a pantomímy.

Na sklonku života sa Václav Richter vrátil k pomocnej kamere. Bolo to pri nakrúcaní komédie Andreja Lettricha *Archimedov zákon* (1964) a Lackovho menej známeho filmu *Odhalenie Alžbety Bátorových* (1965). ◀

Prázdny luxus prvej triedy aj plnosť totálnej animácie

V rubrike Z filmového archívu do digitálneho kina vám postupne predstavujeme kinematografické diela z Národného filmového archívu SFÚ, ktoré prešli procesom digitalizácie, sú dostupné vo formáte DCP (Digital Cinema Package), a teda ich možno premietť aj v digitálnych kinách. Animovaný film Prvá trieda (1984) je unikátny hneď z viacerých dôvodov. Je príkladom tzv. totálnej animácie, vznikol v slovensko-bulharskej koprodukcii a nie je to film pre deti, ale nemilosrdná satirická moralita pre dospelých.

Prvá trieda je však mimoriadna najmä svojou estetickou a netriviálnym spôsobom rozprávania. Zápleтка šesťminútového filmu je na prvý pohľad prostá: blondavý mladík v riflovom komplete (ešte aj účes má presne podľa módy *eighties*) sa pokúsi dostať do vlaku ako čierny pasažier. Vzápätí si pod hrozbou vyhodenia nechotne kúpi lístok do najlacnejšej, tretej triedy. A potom už len sledujeme, ako sa urputne, s použitím rôznych – zakaždým nečestných – stratégií pokúša prepracovať do luxusnej „jednotky“. Ako správna (socialistická) moralita sa film končí odstavením hrdinu na slepú koľaj, kým skutočný vlak plný luxusu a úpadkových „západných“ hodnôt presviští okolo bez zastavenia.

Vlak so svojim segregáčnym členením vozňov podľa tried je však funkčnou metonymiou každej (aj neskorosocialistickej) spoločnosti vertikálne štruktúrovanej peniazmi. Sprievodcovia strážia poriadok i nepriepustnosť jednotlivých sociálnych vrstiev a cesta mladíka z posledného vozňa do prvého je tak zreteľným obrazom driapania sa po spoločenskom rebríčku za vidinou „bohatstva“, symbolizovaného v tomto prípade konzumnou patriarchálnou triádou: ženy – víno – bravčová pečenka.

Volba techniky totálnej animácie znamená, že každá fáza sa animuje vcelku. Až na pár krátkych záberov sú postavy v *Prvej triede* „zrastené“ s pozadím, takže celý priestor žije, „dýcha“, chveje sa. Zdôrazňuje sa tým dojem nepokojného úsilia postáv a priam synesteticky sa navodzujú pocit cesty vlakom, ktorý sa natriasa na kolajniciach. Zábery sú plné výrazných čiernych línií a kolorovaných plôch; na plasticite priestoru sa podieľa najmä šrafovanie. Technika kresby tuhou a expresívna štylizácia – hrubosť hraničiaca s nechutnosťou – tu dokonale ladia s nesympatickou, no veľmi zrozumiteľnou hlavnou postavou. A práve to je hlavná devíza filmu: sofistikovaný spôsob rozprávania i montáž filmu totiž vytvárajú paradoxný filmový priestor, ktorý naznačuje, že celý film sa odohráva len

v predstavách hlavného hrdinu. Vďaka tomu – a je to len zdanlivý paradox – film pôsobí oveľa presvedčivejšie (autentickejšie aj realickejšie), až nám napokon umožní prijať aj antipatického hrdinu.

Vo filme nezaznie jediné slovo, sú tu len ruchy – hluk vlaku, škripanie brzd, písknutia, buchnutia dverí, kroky, facky či rôzne iné údery – a hudobná kompozícia Jiřího Stivína s motívami, ktoré nielenže charakterizujú rôzne (sociálne) prostredia, ale vďaka dômyselnej strihovej skladbe aj odrážajú myšlienkové pochody a emócie hlavnej postavy.

Prvá trieda vznikla v spolupráci s bulharským štúdiom animovaných filmov Sofia. Námet a scenár napísal Petăr Stefanov a do obrazov ho previedli výtvarník a animátor Nikolaj Todorov spolu s Dimitárom Petkovom. Na filme spolupracovali slovenskí fázari, snímal ho kameraman Milan Petovský a Slováci sa postarali aj o strih a zvuk. Aj réžie sa zhostil Slovak – Rudolf Urc. Pôvodne to však nebolo v pláne. Podľa textu *Vlak do stanice Anima*, ktorý napísal Rudolf Urc v roku 2015 pre časopis *Kino-Ikon*, mala film režírovať nádejná a talentovaná Zlatica Vejchodská. Predtým vytvorila niekoľko animovaných častí večerníčkov aj filmov najmä pre deti. Na réžiu filmu *Prvá trieda* sa intenzívne pripravovala. Podľa Urca to bola práve ona, kto dohodol – pre vyznenie filmu významnú – spoluprácu s Jiřím Stivínom. Krátko pred nakrúcaním však Vejchodská podľa Urcových slov „nečakane emigrovala, čo vážne ohrozilo celý projekt“. A keďže práve Urc bol zo slovenskej strany do príprav projektu najviac zainteresovaný, prevzal režijné vedenie a film *Prvá trieda* úspešne doviedol do cieľovej stanice.

Zlaticu Vejchodskú zatiaľ uniesol ten druhý vlak zo záveru filmu – ten, na ktorý hrdina filmu frustrované zísal zo slepej koľaje, ten, nad ktorým sa mihol Superman aj Marilyn, ten, ktorý v tom čase premával iba jedným smerom. ◀

Elena Knopová
[divadelná teoretička]

Mojou životnou filmovou láskou je – a asi už aj navždy ostane – Viktor Kubal. Od detstva ma fascinovali jeho obrázky. Začalo sa to *Pufom a Mufom*, pokračovalo *Zbojníkom Jurkom*, no tým povestným „crème de la crème“ bola *Krvavá pani*, nové spracovanie tradičnej témy, v ktorom sa legenda o krvilačnej grófke spojila s tvorcovým nesmierne ľudským pohľadom. Nežné mladé dievča daruje milému z úprimnej lásky svoje srdce. Lenže čo sa stane s človekom, keď ostane bez srdca, a teda bez lásky? Keď zrazu ostane prázdny, neschopný citov?

Je to veľmi krehký, metaforický a zároveň nesmierne silný príbeh – nielen o Báthoričke, ale aj o našej každodennej vzťahovej realite, o tých večných príbehoch sklamaní a zlomených srdc. Možno by to bola trochu sentimentálna interpretácia, ak by sa nesnúbila s jedinečným autorským rukopisom – čo sa týka vizuality i spôsobu rozprávania príbehu. Akoby sme sledovali s ľahkosťou naskicované obrázky, ktoré zrazu ožili, aby rozpovedali svoj príbeh. Stále obdivujem to budovanie atmosféry a dramatismu, jednoducho a čisto prepracované detaily. To, ako Kubal dokázal prepojiť vnútorný svet postáv s ich okolím a prírodou, ako nápadito vedel personifikovať. A, samozrejme, je tu jeho jedinečný zmysel pre humor, charakterizáciu postáv a jemnú karikatúru. A sila nedoslovnosti, na ktorú sa občas vo filme, ale aj v divadle zabúda. ◀

Mira Fornay [režisérka]

Narodila som sa v rodine filmára Emila Fornaya a filmári od produkčných až po strihačov a zvukárov k nám chodili na bohémske večierky, ktoré môj otec miloval. Výrazne ma ovplyvnil pán strihač Max Remeň a filmový vedec Emil Lehuta.

Veľký vplyv mal na mňa aj neďaleký „Charlík“, dnešné Kino Lumière. Chodievala som tam už od desiatich a stretla sa tam s Charliem Chaplinom (*Diktátor*), Fellinim (*Skúška orchestra*, *Cesta*) a Antonionim (*Noc som videla ikskrát*).

Ovplyvnila ma *Perinbaba* a bola som zamilovaná do *Nekonečného príbehu*, ale aj do seriálov ako *Návštevníci*, *Křeček v noční košili*, *Lucie, postrach ulice*. Televíznou produkciou som bola taká posadnutá, že ako dvanásťročnej mi otec zohnal prenosný televízor, ktorý som mohla mať pri jedálenskom stole, keď som jedla. Aj pri štedrovečernej večeri, pretože dávali *Létajícího Čestmíra*. Od ôsmich rokov som vedela, že chcem robiť filmy, a nikdy som o tom nezapochybovala (zvažovala som aj bábkové divadlo, no film vyhral).

Keď som sa hlásila na FAMU, vysvetľovala som pani Chytilovej a pánovi Jirešovi, že chcem robiť výlučne rozprávky. Mali sme neskutočné semináre s pánom strihačom Valušiakom, ktorý ma zásadne viedol k „niternosti“ vo filme a tým aj k Tarkovskému. Spolu s Buňuelom, Blierom, Godardom, Agnès Varda a filmami *Hoří, má panenko* Miloša Formana či *Den sedmý, osmá noc* Evalda Schorma to boli moje zásadné stretnutia na FAMU.

Ku koncu štúdia v Prahe som začala postgraduálne študovať réžiu aj na NFTS (National Film and Television School) vo Veľkej Británii. Na moje šťastie sa mojím tútorom stal Jimmy O'Brien. Vtiahol nás do techniky Mika Leigha, s ktorým som mala šancu sa stretnúť aj skamarátiť a ktorý ma takisto veľmi obohatil. Nikdy nezabudnem, ako mi poslal celú kolekciu svojich filmov na DVD. *Nahý a Happy-Go-Lucky* sú pre mňa zásadné v práci s hercami. Ako zásadné vnímam aj filmy *Chuť čerešní* či *Pod olivovníkmi* Abbasa Kiarostamiho, ktorý si ma vybral do svojej dielne a mala som s ním možnosť pracovať skoro mesiac.

Po celovečernom debute *Líštičky* sa mi pošťastilo cestovať po festivaloch a stretnúť filmárov, ktorých práca ma utvrdzovala v mojom smerovaní: vznikli filmy *Můj pes Killer* a *Žaby bez jazyka*. Spomeniem Lucreciu Martel, Kiru Muratova či Carlosa Reygadasa.

Dlhotrjavú lásku prechovávam k filmom autorov ako Haneke, Dumont, Herzog, Pasolini, Fassbinder, Tarr, ktorí sú mi blízki svojím riskovaním. Ich diela vytvárajú mikrosvety, ktoré naplňujú očakávania divákov a nesnažia sa predať svoju dušu filmovým festivalom a trhom. Filmy sú výzva a zrkadlo našej reality a hlavne – nedajú sa prerozprávať, musia sa vidieť. ◀

Krstný otec CODA: Smrt Michaela Corleoneho

(Magic Box)

Ani režisérsky profesionál a dnes už klasik takého mena, aké má Francis Ford Coppola, nemohol v čase jeho vzniku predložiť divákovi tretí diel kultovej mafiánskej ságy v takej podobe, v akej si ho spolu s autorom scenára Mariom Puzom predstavovali. Táto možnosť sa naskytla až tridsať rokov od premiéry, v roku 2020. Okrem precíznej práce filmových reštaurátorov, ktorí z dostupného filmového materiálu zrekonštruovali pôvodný obraz aj zvuk do modernej digitálnej podoby, podrobil Coppola radikálnej revízi aj výsledok svojej predchádzajúcej práce. Zásadným spôsobom skrátil celý film, pozmenil a pridal niektoré zábery a úplne „prekoppal“ úvod i záver príbehu. Pod lakonickým označením CODA dostanú fanúšikovia „kmetrovského“ sveta Coppolov pôvodne zamýšľaný epilóg kultovej filmovej série, ktorá výrazne definovala subžáner filmov z prostredia organizovaného zločinu. Po dvoch rokoch prichádza CODA k domácim priaznivcom i v podobe DVD nosiča. Ten ponúka okrem českého dabingu, pôvodného znenia, série podtitulkov (vrátane slovenských) a obrazu v originálnom formáte aj úvodné slovo režiséra, v ktorom tvorca objasňuje dôvody, aké ho viedli k vytvoreniu tejto autorskej verzie.

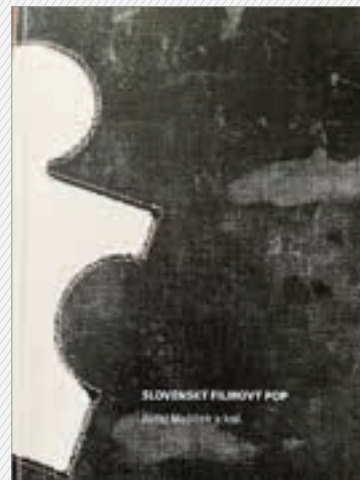

Vreskot

(Magic Box)

Hollywood zachvátila vlna „rebootov“. Tie cieľene útočia na peňaženky filmových nostalgikov, ktorí obľubujú návrat k tradičným a overeným filmovým „franšízam“. Po virtuálnom svete *Matrixu*, mysteriózno-komediálnych eskapádach *Krotiteľov duchov* a vražednom slávení *Halloweenu* sa o slovo prihlásil aj neodbytný „telefonický operátor“ v maske zvanej *Ghostface*. Pôvodnú ideu *Vreskotu* vymyslel v roku 1996 ambicióznym scenárista Kevin Williamson. Nápadom o stredoškolskom vražednom besnení, ozvláštnenom poučenými konzumentmi subžáneru, nadchol hororového špecialistu Wesa Cravena. Ich autorsko-tvorivý súzvuk položil základ životaschopnej série, ktorá resuscituje tzv. slashery na novú popkultúrne postmodernú úroveň. *Vreskot* novej generácie preberá od svojich vzorov základný námet vražedného cinefilského komplotu či prežívšich hrdinov, ale zároveň aktualizuje divácku reflexiu, ktorá sa za štvrtstoročie mnohonásobne rozšírila. Životnosť tejto metódy potvrdili návsťevníci kín, ktorí film poctili závideniahodnou postpandemickou priazňou. Ani tá však nebola pre distribútora dostatočným dôvodom, aby tuzemské DVD obohatil o bonusový doplnok.

— Jaroslav Procházka —

Juraj Malíček a kol. Slovenský filmový pop

(Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 2021, 175 s.)

V edícii Popkultúrna čítanka, ktorú vydáva Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, vyšla pri príležitosti storočnice slovenskej kinematografie napohľad nenápadná kniha *Slovenský filmový pop*. Juraj Malíček v nej s kolegami z Ústavu literárnej a umeleckej komunikácie Michaelou Malíčkovou a Martinom Boszorádom a s dvoma hosťami, českou filmovou vedkyňou Janou Bébarovou a informatikom a cinefilom Františkom Gyárfášom ponúkajú päťkrát desať kratších textov venovaných päťdesiatim slovenským filmom. Každá autorská „popdesiatka“ je osobným výberom, ktorý vzišiel z lásky či z nadšenia autorov voči konkrétnym snímkam. Juraj Malíček v úvode píše, že kniha vznikla (aj) v reakcii na všeobecne rozšírenú predstavu, že slovenský film je nezaujímavý či slabý. Autori prinášajú cez prizmu vlastnej vnímanosti k témam alebo k poetike filmov – nezriedka zohľadňujúc ich divácky potenciál – podnetné analýzy a občas aj celkom nové interpretácie nielen kánonických filmových diel, ale aj menej exponovaných televíznych filmov pre dospelých či pre deti a mládež. Kniha vychádza s doslovom Zuzany Gindl-Tatárovej a v akademickom prostredí predstavuje mimoriadne osviežujúci publikačný počín.

Pavel Branko Poznámky

(ASFK, SFÚ, 2022, 168 s.)

Takisto pri príležitosti storočnice slovenskej kinematografie, ale aj (tesne) nedožitého 100. výročia narodenia publicistu, prekladateľa, filmového kritika a dodnes asi najväčšieho znalca slovenských krátkych filmov Pavla Branka (1921 – 2020) vychádza v knižnici edície časopisu *Kino-Ikon* Cinestézia takmer bibliofilská publikácia s jednoduchým názvom *Poznámky*. Nahliada do komplexnej a mimoriadne pozoruhodnej lístkovej kartotéky Pavla Branka, ktorá je dnes súčasťou jeho osobného fondu, uloženého v archíve SFÚ. V úvodnej štúdii Martin Kaňuch, ktorý je zároveň zostavovateľom výberu Brankových poznámok, predstavuje autorov lístkový pamätový systém, pomenúva jeho poznámkový štýl („farma zárodkov“, ktorú charakterizuje náčrtkovitosť, otvorenosť, zosieťovanosť aj nerigidné myslenie často s dávkou ostrovtipu), upozorňuje na Brankovo vnímanie slovenského non-fiction filmu v medzinárodnejšom kontexte či na jeho záujem o hraný film, divadlo i rozhlas. *Gro Poznámok* však tvoria reprodukcie 99 strojopisných kartotecných lístkov (plus jedného počítačového), ktoré umožňujú priam archeologicky nazrieť do Brankovej kritičkej kuchyne a sledovať vývoj jeho uvažovania o filmoch, v niektorých prípadoch aj prostredníctvom doplnkových poznámok a revízií.

— mf —

čo robia

Katarína Krnáčová

[producentka]

Po premiére v Karlových Varoch sme nedávno pustili do slovenských a českých kín film Václava Kadrnku *Správa o záchrane mŕtveho*. Na premiéru pripravujeme slovensko-anglický dramedy film *Stand up* a koprodukčný detský film *Ako som sa naučila lietať*, ktorý získal hlavnú cenu na festivale BUFF a mal obrovský divácky úspech v domovskom Srbsku. Dokončujeme koprodukčný film *V korunách stromov je pokoj* a pokračujeme v príprave televíznej minisérie *Posledná barónka* a filmu *Potopa* debutujúceho Martina Gondu. Veľmi dúfam, že si diváci znovu nájdu cestu ku kultúre a do kina, i keď som presvedčená, že po pandémie nás čakajú ešte oveľa väčšie výzvy, ktoré budeme musieť (ako ľudstvo) prekonať.

Vladislava Sárkány

[režisérka]

Momentálne trávim veľa času v strižni s Petrou Hoškovou, pracujeme na novej dokumentárnej sérii o ŠtB, za ktorou stojí B PRODUCTION. K 30. výročiu vzniku samostatnej Slovenskej republiky súčasne pripravujeme voľné pokračovanie dokumentárnej série – tentoraz tematicky nazvané *Fetišie republiky* (K2 Production). Popri tom všetkom žijem svojím autorským projektom s pracovným názvom *Maďarský príbeh*, ktorý prostredníctvom intelektuálnej elity z literárneho prostredia odhaľuje príbeh obyčajného človeka a jeho prienik s veľkým naratívom krajiny – „orbánovského Maďarska“.

Roman Duriš

[režisér]

S kameramankou Michaelou Hoškovou sa intenzívne pripravujeme na nakrúcanie dokumentárneho filmu *Pokiaľ ja žijem*, ktorý sme posledný rok vyvíjali v rámci workshopu Ex Oriente Film. Ide o príbeh mladého Dalibora, ktorý sa snaží dať dokopy svoju dysfunkčnú rodinu a zároveň túži stať sa fakirom v cirkuse. Počas zbierania materiálu na film sme v cirkuse začali nakrúcať aj druhý dokument *Svetský* o mladom artistovi, ktorý žije v potulnom cirkuse a už od ôsmich rokov vystupuje v nebezpečných číslach. Okrem toho píšem so scenáristom Martinom Šusterom scenár k celovečernému hrane filmu.

Theo Anthony a Lynne Sachs v Kine inak

Tvorbu amerického filmára Thea Anthonyho zaradili do júnového programu Kina inak. Jeho nová dokumentárna esej *All Light, Everywhere* (2021) mapuje vzťah medzi fotoграфovaním a násilím. Provokatívny debut *Rat Film* (2016) skúma zase históriu mesta Baltimore prostredníctvom potkanov a ľudí, ktorí žijú po ich boku. Americkú filmárku a poetku Lynne Sachs predstaví Kino inak prostredníctvom jej celovečerného dokumentom *About a Father Who* (2020), ktorý zachytáva obdobie rokov 1984 až 2019. Filmárka nakrúcala svojho otca na 8 a 16 mm film, videokazety a digitálne záznamy s cieľom pochopiť „pavučinu“, ktorá spája rodinných príslušníkov. Premietnu aj kurátorský výber jej krátkych filmov.

► **Kino inak – Dozerať a trestať: Dokumentárne eseje Thea Anthonyho / Minizoom Lynne Sachs / 1., 8., 15., 22. jún ► 20.00 / Bratislava – A4 – priestor súčasnej kultúry / www.a4.sk**

Filmotéka pripomenie storočnicu Alberta Marenčina

Filmotéka Kino Lumière si v júni pripomenie 100. výročie narodenia dramaturga, scenáristu, spisovateľa, prekladateľa, surrealistu a výtvarníka Alberta Marenčina (26. 7. 1922 – 9. 3. 2019), ktorý bol jednou z najvýraznejších osobností slovenskej kinematografie a stál pri zrode zásadných slovenských filmov, ako *Vtáčkovia, siroty a blázni* (1969) Juraja Jakubiska alebo *Slávnosť v botanickej záhrade* (1969) Ela Havettu. Na filme *Pieseň o sivom holubovi* (1961) Stanislava Barabáša sa podieľal aj ako scenárista spolu s Ivanom Bukovčanom a s Petrom Karvašom napísali scenár k filmu *Prípada Barnabáš Kos* (1965) Petra Solana.

► **Výročia osobností: Albert Marenčin / 6., 12., 19., 26. jún ► 18.20 / Bratislava – Kino Lumière / www.kino-lumiere.sk**

Made in Italy

Súčasťou talianskeho festivalu Dolce Vitaj bude aj tento rok filmová prehliadka Cinevitaj. Ponúkne výber najnov-

ších talianskych filmov, ktoré zachytávajú rôznorodé podoby partnerských, rodinných a priateľských vzťahov. Do súčasnosti sú situované osudy protagonistov filmov *Rozchod v Ríme* (2021, r. Edoardo Leo), *Najlepšie roky* (2020, r. Gabriele Muccino) a *Superhrdinovia* (2021, r. Paolo Genovese). Taliansko-španielsky film *Maria Martoneho Kto sa smeje naposledy...* (2021) zavedie divákov na začiatok 20. storočia a ponúkne skutočný príbeh komika Eduarda Scarpettu s Tonym Servillom v hlavnej úlohe.

► **Cinevitaj 2022 / 8. – 29. jún / Bratislava – Kino Lumière, Košice – kino Úsmev, Banská Bystrica – FK v Múzeu SNP, Prešov – kino Scala / www.dolcevitaj.eu / www.iicbratislava.esteri.it/iic_bratislava**

Odkaz od Georgea Michaela

Britský dokument *George Michael Freedom Uncut* (2022) bol nakrútený ešte pred smrťou speváka, ktorý sa výrazne podieľal na jeho tvorbe, preto je uvedený aj ako režisér spolu s Davidom Austinom. „Film sa venuje formujúcemu obdobiu v živote a kariére zosnulého držiteľa ceny Grammy, ktoré prišlo po vydaní jeho najpredávanejšieho albumu *Listen Without Prejudice Vol. 1*, a následnému známemu súdnejmu sporu s jeho nahrávacou spoločnosťou. V tomto období zároveň prežíval bolestnú stratu v osobnom živote, keď zomrela jeho prvá láska *Anselmo Feleppa*,” uvádza oficiálna webová stránka filmu. Okrem Georgea Michaela v dokumente účinkujú aj spevák a skladateľ Elton John, hudobníci Stevie Wonder a Nile Rodgers alebo herci Ricky Gervais a James Corden.

► **Music & Film / 23. jún ► 20.30 / Bratislava – Kino Lumière / www.kino-lumiere.sk**

REDAKCIA NEZODPOVEDÁ ZA ZMENY V PROGRAME PODUJAŤÍ!

— pripravila Jaroslava Jelchová —

1 — *Slávnosť v botanickej záhrade*
— foto: archív SFÚ/Vladimír Vavrek
2 — *Superhrdinovia* — foto: Cinevitaj

— text: Milan Černák —

foto: archív SFÚ —

Témy sa opakujú, pohľady sa menia

Filmové týždenníky ako žáner spravodajského filmu sú dnes vzácnosťou. Na Slovensku sa o ne vo svojich zbierkach stará Slovenský filmový ústav (SFÚ), ktorý ich v spolupráci so spravodajskou televíziou TA3 uvádza v jej programe. V mesačníku *Film.sk* ich čitateľom približuje Milan Černák, ktorý pôsobil ako dramaturg a režisér Spravodajského filmu.

— Posledné číslo týždenníka bývalo tradične bilančné. A v roku 1972, keď pravidelný kalendár uzávierok signalizoval aj zriedkavé päťdesiate tretie vydanie, by to bolo o to logickejšie. Nuž, pre niekoho asi nebolo. Bilancovanie odbavil v jedinom šote-rozhovore predseda Slovenského štatistického úradu konštatovaním, že „výrobné úlohy sme splnili vo všetkých odvetviach materiálnej sféry“, „sú teda dôvody na oslavu“. Ale inak zostava šotov ničím nepripomína záver roka.

— Podme však od prvého čísla prehliadky (č. 45). Ondrej Nepela, ktorý v tom roku zvíťazil na olympiáde v Sappore, hosťoval ako hviezda v programe detskej ľudovej revue v Prahe. Na Kamčatke explodovali vulkány, následkom čoho sa výrazne rozšírila plocha Kurilských ostrovov (o ktoré sa, mimochodom, Rusko s Japonskom dodnes sporia).

— S oslavami „Veľkého októbra“ (č. 47) sa zviezla zmienka o výročí prekladiska v Čiernej nad Tisou aj výstava angažovaných umelcov (ich mená neuvádzam, kto si žurnál pozrie, nájde ich). Súčasne odhalili súsošie Ludovíta Štúra na rovnomennom námestí v Bratislave. Jeho autorom je Tibor Bartfay.

— Divákovi môže zaujať, že s niektorými súčasnými témami sa v inej forme stretnú aj v žurnále pred 50 rokov. Napríklad taký aktuálny ruský plyn. V č. 49 práve dokončovali výstavbu kompresorovej stanice a na Kolibe nakrúcal Andrej Lettrich s kameramanom Alojzom Hanúskom o plynovode televízny film *Desiatka citu* (č. 48).

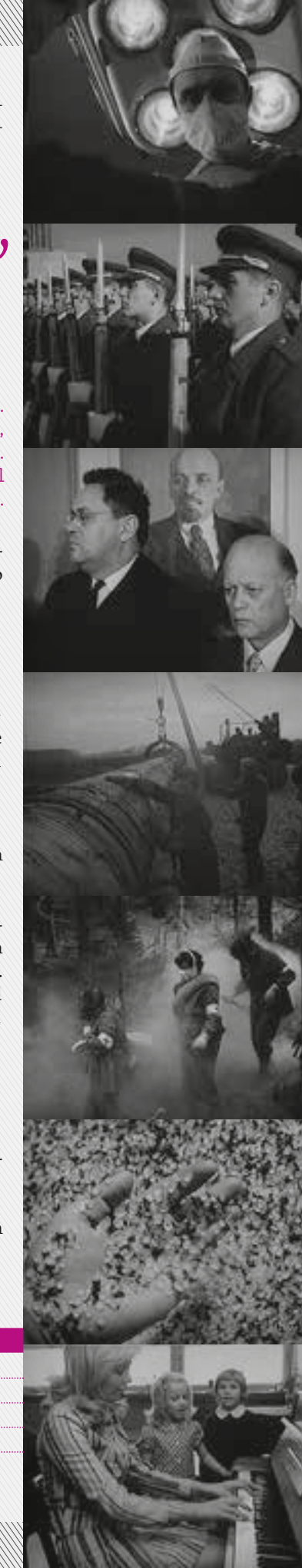
— Alebo: slovenské lietajúce auto (konštruktéra Štefana Kleina) malo už pred päťdesiatimi rokmi svojho predchodcu. Síce prispôsobeného vtedajším technickým možnostiam, ale malo (č. 46). Banský inžinier Ján Bartoš predstavil – okrem banských kombajnov, na ktoré sa špecializoval, a motorového vozíka pre invalidov – aj jednomiestne bezmotorové vznášadlo, ktoré, ako hovorí komentár, „keby bolo vybavené motorom, malo by rýchlosť 135 kilometrov za hodinu a dolet 300 kilometrov“. Malo jedinou nevýhodu: nevyrábali ho.

— Alebo: dištančné vyučovanie. Holandský učiteľ hry na organe (č. 50) využíval audiovizuálny okruh na to, aby sa mohol venovať súčasne štyridsiatim žiakom.

— A napokon si prídu na svoje aj jazykovedci, ktorým dnes nedajú spať viacere pochybnosti pri spresňovaní rodových nuáns. Štefan Ondrkal v šote o ženskom futbale (č. 46) bez váhania použil zvrät „najväčšiu radosť malo víťazné ženstvo“. Ani mužstvo, ani družstvo... ◀

FILMOVÉ TÝŽDENNÍKY NA TA3 – JÚN 2022

- **Týždeň vo filme č. 45 – 46/1972** ► 4. 6. o 7.30 h a 5. 6. o 14.30 h
- **Týždeň vo filme č. 47 – 48/1972** ► 11. 6. o 7.30 h a 12. 6. o 14.30 h
- **Týždeň vo filme č. 49 – 50/1972** ► 18. 6. o 7.30 h a 19. 6. o 14.30 h
- **Týždeň vo filme č. 51 – 53/1972** ► 25. 6. o 7.30 h a 26. 6. o 14.30 h

→ V Kine Lumière sa 26. 4. uskutočnil verejný odpočet činnosti SFÚ. O činnosti a aktivitách SFÚ v roku 2021 informoval generálny riaditeľ Peter Dubecký. Súčasťou programu bola aj projekcia *Filmu o filme Slnko v sieti* (r. Maroš Brázda), ktorý je bonusovým materiálom blu-ray nosiča s filmom *Slnko v sieti* Štefana Uhra. SFÚ ho vydá tento rok pri príležitosti 60. výročia vzniku filmu.

→ Do benefičnej akcie na pomoc Ukrajine, ktorú zorganizovala spoločnosť Film Europe v spolupráci s humanitárnou organizáciou Človek v ohrození, sa zapojilo 19 slovenských kín, medzi nimi aj Kino Lumière. Z predaja vstupeniiek na film *Olga* (r. Elie Grappe) získali 2 176 eur. Informáciu zverejnili 28. 4.

→ Šestnásty ročník Minifestivalu európskeho filmu 7 × 7 (3. – 18. 5.) ponúkol 7 európskych titulov – *Belfast*, *Benedetta*, *Miluj svojho robota*, *Paralelné matky*, *Quo vadis, Aida?*, *Supernova* a *Zátopek*, ktoré boli podporené z programu EÚ Kreativna Európa – MEDIA, v 7 slovenských mestách (Bratislava, Košice, Prešov, Banská Bystrica, Nitra, Žilina a Trnava).

→ Prezidentka SR Zuzana Čaputová udelila 8. 5. štátne vyznamenania režisérovi Petrovi Mikulíkov, herečke Jane Olhovej a fotografkám Milote Havránkovej a Zuzane Mináčovej.

→ Film *Zuza v záhradách* Lucie Sunkovej získal jednu z cien detskej poroty na 68. medzinárodnom festivale krátkych filmov v Oberhausene (30. 4. – 9. 5.).

→ Do programu dok.inkubator CZ vybrali aj dva slovenské koprodukčné projekty *BE MINIMAL* (r. Maia Martiniak) a *Šťastný človek* (r. Soňa G. Lutherová). Informáciu zverejnili 9. 5.

→ Film *Bolo raz jedno more...* Joanny Kozuch získal cenu pre najlepší krátky film v medzinárodnej súťaži na medzinárodnom festivale animovaných filmov Anifilm v Liberci (10. – 15. 5.). Získava tým možnosť uchádzať sa o nomináciu na Oscara. V kategórii študentských filmov zvíťazil *Milý tati* Diany Cam Van Nguyen, ktorý si odniesol aj cenu pre najlepší český študentský film národnej súťaže Český obzor. *Moja afganská rodina* Michaely Pavlátovej sa stala najlepším českým animovaným dielom a získala aj cenu pre najlepší film v kategórii českých krátkych a celovečerných filmov.

→ Scenáristka, režisérka a dramaturgička dokumentárnych filmov Marcela Plítková zomrela 16. 5. vo veku 82 rokov. Pôsobila v Spravodajskom filme aj v Štúdiu krátkych filmov a zaslúžila sa o vznik študijného programu dokumentárny film. Neskôr viedla katedru dokumentárnej tvorby na VŠMU, vyučovala aj na FAMU a pomohla pri zakladaní študijného programu filmová dokumentárna tvorba na AU v Banskej Bystrici. Venovala sa amatérskemu filmu, ktorý sledovala, reflektovala aj formovala ako dlhoročná členka odborných porôt, lektorka a autorka metodických publikácií.

→ Vo veku 82 rokov zomrel 16. 5. český herec Josef Abrhám, ktorý stvárnil množstvo filmových postáv; najpamätnejšie sú tie z komédií Ladislava Smoljaka *Vrchní, prchni!* a *Jára Cimrman ležící, spící* alebo Oldřicha Lipského *Marečku, podejte mi pero!* a *Happy end*. Českého leva získal za film *Šakalí léta* (r. Jan Hřebejk.) Účinkoval aj v slovenských filmoch, ako 322 Dušana Hanáka, *Tetované časom* Zora Záhona, *Demokrati* Jozefa Zachara, a v koprodukčných snímkach *Stoj, lebo netrafím* (r. Jiří Chlumský), *Všetci moji blízkí* (r. Matej Mináč), *Obsluhoval som anglického kráľa* (r. Jiří Menzel) a *Anjel Pána 2* (r. Jiří Strach). Z množstva seriálových postáv je najznámejší jeho doktor Blažej z *Nemocnice na kraji města*.

— pripravila: Jaroslava Jelchová —

JÚN 2022

výročia

2. 6. 1922	Miroslav Brož – hudobný skladateľ (zomrel 21. 10. 1991)
3. 6. 1972	Maroš Šlapeta – strihač
5. 6. 1922	Maximilián Nitra – scenárista, dramaturg (zomrel 23. 3. 2008)
7. 6. 1927	Mária Kráľovičová – herečka
10. 6. 1952	Štefan Mandžár – dabingový režisér (zomrel 16. 3. 2021)
11. 6. 1922	Ján Beer – dramaturg, scenárista (zomrel 1. 5. 2004)
11. 6. 1947	Anton Majerčík – režisér, scenárista
12. 6. 1937	Rudolf Urc – režisér, dramaturg
14. 6. 1937	Emília Došeková – herečka (zomrela 19. 4. 2021)
15. 6. 1932	Jozef Poljaček – televízny režisér (zomrel 4. 5. 1995)
15. 6. 1937	Júlia Cyprichová – dramaturgička
16. 6. 1937	Ivan Štěpán – grafik (zomrel 27. 9. 1986)
17. 6. 1942	Boris Hocheľ – dramaturg, scenárista (zomrel 19. 6. 2009)
18. 6. 1892	Janko Borodáč – herec, divadelný režisér (zomrel 18. 2. 1964)
18. 6. 1932	Ján Roháč – televízny režisér (zomrel 5. 10. 1980)
19. 6. 1927	Jozef Ferenc – kameraman (zomrel 13. 7. 2012)
19. 6. 1952	Václav Macek – filmový historik
23. 6. 1947	Zuzana Cigánová – herečka
23. 6. 1972	Branislav Bystriansky – herec
25. 6. 1952	Anna Šulajová – herečka
27. 6. 1922	Václav Richter – kameraman (zomrel 3. 5. 1969)
27. 6. 1932	Zoltán Frieder – zvukový majster (zomrel 5. 2. 2018)
28. 6. 1927	Ladislav Kudelka – režisér, dokumentarista (zomrel 15. 2. 1986)
28. 6. 1932	Štefan Gašparík – vedúci výroby (zomrel 29. 7. 2015)

zdroj: Kalendár filmových výročí 2022
Interná publikácia Slovenského filmového ústavu
zostavila Renáta Šmatláková
pripravila Jaroslava Jelchová

O DOBRÝCH FILMOCH
SA HOVORÍ AJ
V RELÁCII
FILMOPOLIS_FM

filmy / filmová hudba / zaujímavosti / novinky

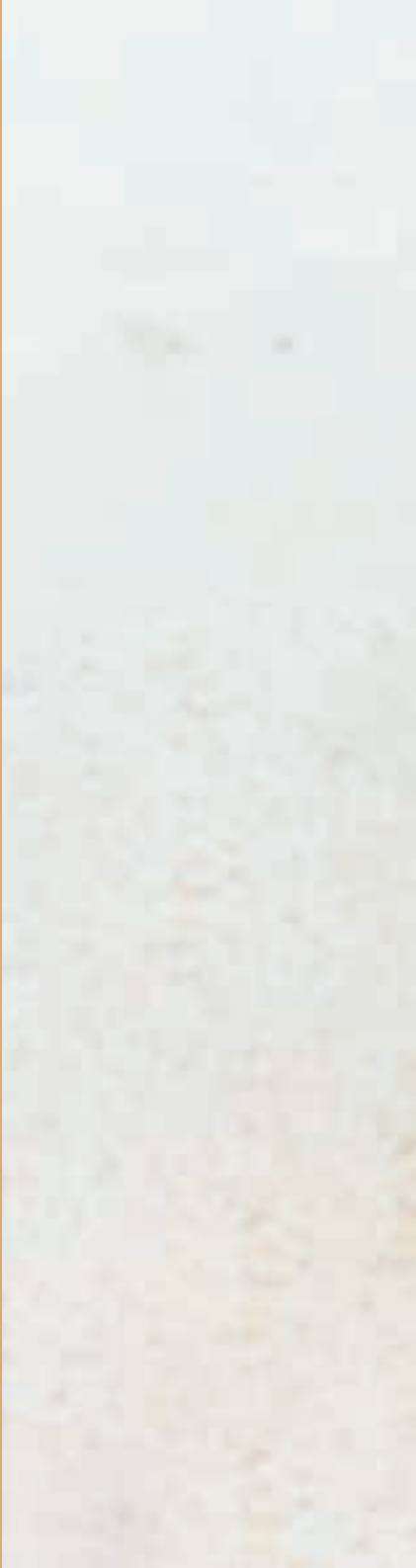
v sobotu 13.00 – 14.00

rtv:
ROZHLAS A TELEVÍZIA
SLOVENSKÁ

:RÁDIO_FM

▼ film.sk je evidovaný mk sr pod ev. č. ev 947/08

ISSN 1335-8286

